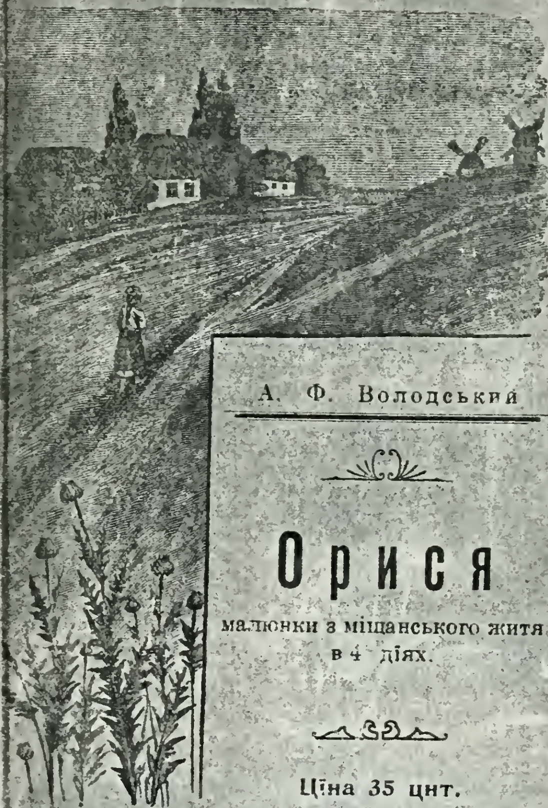
Volods'kyi, A. F.
Orysia

А. Ф. Володський

Орися

малюнки з міщанського життя
в 4 діях.

Ціна 35 цнт.

НАКЛАДОМ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ
ім. Тараса Шевченка.
8 East 4th Street, New York, N. Y.

А. Ф. ВОЛОДСЬКИЙ.

ОРИСЯ

(В КАЛАМУТНІЙ ВОДІ).

Буденні малюнки з міщанського житя на 4 дії.

— 1919. —

Накладом Української Книгарні ім. Т. Шевченка в Ню Йорку.

— ДІЄВІ ОСОБИ: —

Хабаревич—Карпо Іванович, — років 50;
Марта Василївна, його жінка, років 45;
Гаврило Латка—печник; родич Марти, років 30.
Андрій Горленко — хвершал. Постоялець Хабаревича. Молодий хлопець; родич Марти.
Лизавета Грабиха — кума Хабаревича. Родичка Марти. На твар трохи ряба.
Марко Тихенький — старий москаль.
Орися — його хрещениця. Молоденька дївчинка.
Ілля Морока.
Юрко — прикащик; молодий хлопець, одягаєть ся гарно.
Параска — городська наймичка.

Дїєть ся в передмістї города в дворищи Хабаревичів.

— ДЕКОРАЦИЯ: —

Праворуч (від глядачів) гарна хата з мезонином: віконниці, ґанок. З-за хати починаєть ся баркан і іде до кінця авансцени. Хвіртка. Посеред двору тінисте дерево; коло нього стіл, ослончики. Під вікнами росте чи мало квітків. А здалека видко передмісця города: церкви, де-не-де будинки з зелізними покрівлями, садки, річка. Декорация на всі 4 дії однакова.

ДІЯ ПЕРША.

ЯВА I.

За столом сидять Хабаревич і Грабиха.
(Вони зовсім тверезі. На столі фляшка, чарки, іжа).

Хабаревич. Ех, хе, хе, кумасю! В мої часи сього ніколи не було, тоді жило ся краще, вільніще. Скаже-ш було просителям, щоб мені 20-го числа всього було доволі, і не вспієш прийти з управленія, а вже в хату всього понаношено: тут тобі і сахар, і чай і риба, оселедці, і мука, і крупа, то всього і не перелічиш — і тохо-мирно було. А ну-ж попробуй тепер хапнуть хабарця з якого небудь просителя, то так тебе пропруть, що й не очухаєш ся.

Грабиха. Тяжкі, тяжкі часи!

Хабаревич. Під кінець моеї служби в приказі общественного призренія, коли вже за хабарі почались прочухани, коли вже сутужновато було, я все-ж таки умудряв ся непомітно з просителів брать подарочки он яким робом. Прийде до мене проситель, а

я зараз і жалїюсь, що забув дома свій тютюнець і папиросну бумагу... І не було зроду такого, який би не шанував мене цигарками, тютюном. Окрім того я ще про всякий случай брав і в ящик клав. Що-ж би ти думала, що у мене в ящику до вечера робило ся? Пів-нисенький тютюну, цигарок... Пройде місяць — то я фунтів 10 продав жидам, окрім того, що сам курив, батькови свому що місяця посилав в Білополе фунтів по 5 настоящого турецького. Он як! А от тепер попробуйте... (Зитхнув), то за тую зайву папіроску так тебе прокурють, що й не прочхаєш ся... Хе, хе, хе! (Курить).

Грабиха. Знаю, куме, добре знаю. От і по моїй части; раніш куди було краще, а тепер за яку небудь наймичку, за поганку, шмаровозку репану і отповідай... От я торік, в осени приставила наймичку до ґуберського секретаря Рожевського...

Хабаревич. (Зупиняє). Знаю, знаю. Він колись служив в казенній палатї і одержував тодї вісїм карбованцїв; одружив ся, поступив в казначейство, — став брать десять і через рік одержав колежського реґістратора...

Грабиха. Ото-ж привела я до сього реґістратора — щоб йому заслїпило, — наймичку. А наймичка, як куколка—весела, жвава, чепурненька і все таке...— Рожевський — щоб його зацїпило — подякувяв менї за її... дав три гривеники — розщедрив ся поганець — бо догодила. Да як же не догодить? Він на вроду нїчого собі, а жінка...

Харбаревич (Перехоплює). Знаю, знаю... Дочка міщанина Глевкого...

Грабиха (кінчає.) Еге... Василя Глевкого, що з перепою вмер...

Харбаревич. І оставив дочцї Христї всю худобу і дві тисячі триста сорок грішми...

Грабиха. А Рожевський позаздрів ся на гроші і худобу і..., дурний оженив ся. Вона-ж шкелєть один тай годі.... Конешне він і почав коло тієї наймички, що я постановила, халявки присмалювать. А наймичка не будь дурна, вимантачила у нього раз троячку, а в друге. коли він не дав гроший, сама крадькома полізла в кишеню, витягла троячку, з комоди золоту каблучку, жінчину кохту, шерстяну хустку і дала тягу і по сей час ні вісти, ні слуху. От же слухайте. яка вийшла з за неї, поганки репаної, оказия.

Хабаревич. Чую, що довга історія... нагніть жуліка!

Грабиха (Наливає). Чого се ви тепер сього ґрахвинчика жуліком звете? Раніш, здаєть ся, він у вас „падлєць" прозивав ся?

Хабаревич. „Падлєць" — мені не дуже то подобаєть ся — одмінив. „Жулік" якось краще. Господи! Скільки я за рік оттаких жулічків убиваю? А? Штук з 500, а то і більш. Подумаєш, який я тільки благодітель роду христіянського. (Пють і їдять). Розказуйте далї.

Грабиха. Сидимо ото ми в тую неділю і пємо чай з кумом Авксентієм Ревою...

Хабаревич. Знаю, знаю. Два місяці висидів в острозі за воровство...

Грабиха. І не за воровство. а за те, що передержував крадене. А, подумайте, яка біда, що передержував... Ото-ж його бідолашного тільки що випустили з острогу... Тяжкі, голубчику, тяжкі часи... І мене грішну трусили... А за що? Думали, що і я передержую крадене, бо знайома з Авксентієм... Охо, хо, хо!... Балакаємо собі тихенько та балакаємо ,аж зирк... Рожевський!... не сказав мені „драстуй" і почав лаяти на всю губу... „Якую ти

менї, сяка така, наймичку постановила?"—„Якую"— кажу,— „красиву".— „Ах ти-ж сяка, така! Я на тебе в суд: вона злодійка, обікрала нас!... Вона гляньте, обікрала, а я одповідай, в суд мене. От який тепер сьвіт, от які часи! Спасибі таки кумови: він дуже горяче заступав ся за мене... і почав лаять о того господського пана, мало не побив... Рожевський — щоб йому повилазило — обіщав ся жалїтись у полїцию.

Бабаревич. I буде погано.

Грабиха. Як? За що? Не має права!

Хабаревич. Тепер такі часи, що має право коли-б се ранїще, то сього не було-б... От і тепер: кинула нас наймичка Горпина і мовчи, не рипай ся, а хіба вона мала право кидати нас? Не мала. А виходить— мала. От сидимо без наймички. Дивись, кумасю, щоб не потягали тебе.

Грабиха. Не лякай хоч ти. І що гірше всього, коли ти невинний як ягнятко, а на тебе всї тикають пальцями: „он-де пішла тая, що трусили".

Хабаревич. Погана твоя професія... Постанови наймичку і дріжи за неї... Коли-ж ти нам приведеш гарненьку наймичку, таку як я тобі казав, бо жінка моя не дає менї спокою... Знаєш же, скільки у її мосїндзованих мух в носї...

Грабиха. Не турбуйся, приведу завтра, або після завтра. Тепер єсть богацько, але-ж такі морди, що тобі вони будуть не цїкаві: одна товста, як бочка і ряба, як жаба, друга кирпата і рот до уший... Гидкі!

Хабаревич. А і справдї гидкі! Нагнїть жулїка. — (Пють).

(З хати чуть голос Горленка. Він сьпіває яку небудь народну пісню).

Грабиха (Прислухаєть ся). Хто се?

Хабаревич. Квартирянт.

Грабиха. (Пауза). Хороший голос.

Хабаревич. Де там. Гуняє.

Грабиха. А і справді гуняє.

Хабаревич. Прийшли з заведенія, нічого робить то і гуняють. Се видно нічого читать... вигукують.

Грабиха. Грамотій?

Хабаревич. О! Страшенний! Ото і секретар управський все йому книжки носить. Квітки самі поливають; ач скільки насадив. Пахнуть дуже гарно.

ЯВА II.

Горленко (з ґазетою).

Хабаревич. Позвольте вам представить куму мою Лизавету Іванову доч...

Горленко. Дуже приємно (Чоломкають ся).

Хабаревич. Куди се ви?

Горленко. Погляну на квіточки, полю де які.

Грабиха. Гарно пахнуть квітки. Вірите в носї наче хто духами поливає.

Хабаревич. Чого се вам уподобались так квітки?

Горленко. Се моя відрада. Хиба вам перешкоджують вони?

Хабаревич. Нї, нї!

Горленко. А я так думаю, що в час вільний замість того, щоб даремно гаяти час, найкраще всього близитись до природи. Кожному бажаєть ся потїхи. І ви інколи забажаєте в карти пограть, грайте собі, так і я.

Хабаревич. (Образив ся). Розумні речи приємно слухати.

Горленко. Хиба не чарує око ваше сей оксамитний килим різних квіток? Хиба-ж вам неприємно вдихати в себе сьвіжі пахощі резеди, троянди, василь-

ків, мяти? Хиба ви не вірите в чудодійну силу зїля?

Грабига. Ви, наче дитина, балакаете про квітки.

Хабаревич. Я вперше бачу чоловіка, щоб так любив квітки, ґазети, книжки, як ви... Ідіть же, копайтесь. Може і вийде нарештї з сього яка небудь корість. Хочете чарку?

Горленко. Спасибі, не хочу.

Хабаревич. Нам більш буде.

Грабиха. Се правда... „нам більш буде". Ви і ґазети читаєте?

Горленко. Читаю. От, хозяїне, прочитайте про користну діяльність нашого земського глосного Іллї Макаровича Журби. От його доклад по народнїй осьвітї.

Хабаревич. Ховайтесь далї з ґазетою. Яке менї дїло, що він там зугарень. Ґазет я не читаю: не цїкаво.

Грабиха. І я з роду не читатиму, бо чого тільки там не друкують. От коли мене нї за що, нї про що трусили, то й надрукували в тій чортячій ґазетї. А родич ваш, щоб йому заціпило... як його... печник?

Хабаревич. Гаврило Латка.

Грабиха. Еге-ж. Чорт печений. Носить ґазету по Гончарівцї і всїм тикав, що про мене там надруковано. Чим я винна, що знайома з Ревою — він же кум, рідня. Се ще не обознача, що і я крала, або передержувала...

Хабаревич. Не кажи, кумосю. І про тебе чутка то не зовсїм чиста...

Грабиха. Нечестиві язики, вороги кляті і плещуть. От коли вчую, зараз потягну до мирового.

Хабаревич. Не хвилюй ся. Нагнїть жулїка. (Пють) А дайте лишень ґазету.

Горленко (Вертаєть ся з саду). Нате. Прочитайте: гарна, прихильна статя.

Хабаревич. Я її не читатиму. Погляну краще, чи

не можна на-шерема виписати якого небудь катальоґа. Пошлеш отсе, стара за три копійки товсту книжку, що місяців чотири глеки з молоком і прикриваєш. Отсе користна річ, а то якась там прихильна статя.

Горленко. На що-ж тоді виписувати катальоґи, на що-ж дурить?

Хабаревич. А вам яке діло, що я роблю? (Скочив) Не терплю я сих осьвічених: само таке, що губи не обсохли, вусенята пробивають ся, а воно вже суне свого носа. Скажіть пожалуйіста: цяця велика — хвершал.

Грабиха. Заспокой ся.

Хабаревич. Не заспокоюсь. Якого-ж біса воно лїзе не в своє діло. Я-ж не мішаюсь до його смердючих квіток. не займай і мене, не займай моїх катальоґів! Того тижня уявляв мене за хабари, за горілку. На свого батька краще. Яке тобі діло, що я п'ю? Ви не пєте—щастє велике. Я знаю, ви не пєте, але в піст виликий скоромне їсти, молоко жрете та сьорбаєте. Вчений! Га? Богу молить ся, а чорту дише. Знаємо ми вас образованих!

Горленко. Я з вами зроду не буду бакалати.

Хабаревич. І не балакайте.

Горленко. Ні одного слова не промовлю.

Хабаревич. Ні одного слова. Не треба.

Горленко. Тим краще! (Пішов в хату).

Хабаревич. Тим краще! Іди, іди! Ху-у! Так він розлютував мене, що от візьму, тай потрощу вікна! Єй Богу потрощу! (Зняв ся). Положім, руки ще поріжеш склом і вставлять доведеть ся на свій кошт. Ху-у! Як же він мене схвилював. Нагніть жулїка. — (Пють). І носа свойого не показуй, і квітки твої смердючі і сам ти смердючий...

Грабиха. Стоїть таке щеня, щоб отсе так хвилюватись „не мечите бисера перед свинями".

Хабаревич. І ґазета твоя погана. От тобі, на на! (Рве, кидає її в вікно кімнати Горленка).

ЯВА III.

Марта.

Марта. (З кошиком; там чи мало закупок. Вона ще за коном хникає). Да поможіть бо, піднесіть хоч трошки.

Грабиха. (Зняла ся). Голубонько, серденько (Цілують ся; бере кошика).

Марта. (Сідає коло столу). Ой, ой! так втомила ся, ідучи з того базару, що і ніг не чую! Колежський реґістраторши, так сказать личній дворянції, володарці властного шматка землї і ходить самій на базар.

Грабиха. А таки є за що, голубонько моя, шанувать тебе. Ти-ж не яка небудь хамка, мужичка, а реґістраторша (Зразу). Скільки дала за цибулю?

Марта. Ой, за сю цибулю мало не вийшло оказії. Купує у мужика цибулю беззуба сусїдка Щербиниха, і дає йому четвертака; торгуєть ся вона, аж піт з неї леть ся, а мужик стоїть, як упертий... „не продам; 35 давайте". Дивлюсь я: гарна цибуля і коштує більш як куповать у жидів. Почала я собі набавлять. „33 кажу", а вона зараз за городовим. Так, мов, і так... Городовий, як козак з конопель, тут і вродив ся. Господи, який сором, думаю. Правда, побачив, городовий, що дїло ламаного шага не варт, пішов собі геть. Я надбавила дві копійки і цибуля таки зосталась моя. Моя зверху! А коли-б була коло мене наймичка, городовий зроду не підступив ся, подумав про мене, що я панї і було-б все гаразд. А все чоловік: замість того, щоб раду дать, наймичку знайти,

він туть пянствує. І не сором! На тебе, кумо я те-ж покладала надії, що приведеш, а ти не приводиш.

Грабиха. Приведу неодмінно сими днями.

Марта. От ти-б пішов на акахвиста краще, а то пєш... З ким не зустринеш ся — уявляють: менї нїкуди носа не можна показати...

Хабаревич. І не показуй, хусткою прикрий... Яке менї дїло, що люди верзуть... І тебе, жінко, прошу не займать. Се як почнуть мене всї зачіпать: і квартирянт зачепить і ти зачепиш, та ще знайдуть ся, що-ж тоді зостанеть ся від мене? Не лїзь до мене!

Марта. Не полиняєш!

Хабаревич. Ой, не займай, бо ти забула мабуть, що живеш в моїм добрі.

Марта. Брешеш, се моє добро. Моя земля.

Хабаревич. А моя хата.

Марта. Хай вона тобі згорить!

Хабаревич. Згорить — страховку получу!

Марта. А земля зостанеть ся моя... моя...

Хабаревич. Замовчи! От ти даєш раду в церкву менї заходить, а сама лаєш ся, чорту дивиш ся!

Марта. Брешеш: ти сам чорту дивиш ся, бо ще не сьвіт, не зоря, а вже нажлуктив ся горілки.

Хабаревич. На свої, на пенціоннї, а не на твої.

Марта. Кручок ти іржавий!

Грабиха. От тобі і реґістраторша!

Марта. Ой, ой ратуйте мене, в серци похололо... Нема менї ніякої шани. (Плаче), скризь мене покинуто... Скрізь одна... Ой, під серцем... умираю..

Хабаревич. Не вмреш: се з нею кожен раз трафляеть ся.

Марта. Ой лишечко-ж! Ой ратуйте! (Скочила). О, щоб ти пропав, щоб тебе вхопила нечиста сила, холера задавила!

Хабаревич. Не задавить.

Марта. Ой Боже-ж мій! Глузують з мене, зневажають мене!

Хабаревич. (Лащить ся). От ту краще не рюмсай. Приведуть тобі наймичку і ти знов станеш господарювати.

Марта. (Заспокоїлась). Коли се буде, а поки що я повинна пирять з базару осї кошики. Лизавето! Коли ти не приведеш наймички, то і сама не приходь до нас. Зустріла отсе зараз Гаврила нашого, переказала, щоб пораяв наймичку. Він в майстрах, поміж людьми вештаєть ся, чи не приведе.

Хабаревич. Хай тільки сей волюцюга зявить ся, — звяжу і в полїцію.

Марта. Не сьмієш!

Хабаревич. Бо він твій родич; щоб його скрутило!

Марта. Не займай мого роду!

Хабаревич. Як же не займать, коли він до білої горячки допиваєть ся. Шляєть ся з заряженним пістолєм і вимантачує у нас що неділї восьмигривенника. Не дай йому гроший, — прострілить. Що йому котюзї!

Грабиха. Се той Гаврило, що ґазету носив по Гончарівцї?

Хабаревич. Еге-ж той самий. Печений! Хай не приходить, бо звяжу і в полїцію.

Марта. Не сьмієш!

Хабаревич. А коли прийде з пістолєм? Що-ж я йому лоба підставлятиму?...

Марта. Він продав пістоля.

Марта. Тьфу на тебе! (Бере кошик і іде в хату).

Хабаревич. Оттака вона і із молоду була, прихидерка солодка! Приведи швидче наймичку. Може не буде тодї вона така люта. Пануватн, бач, хоче.

(За коном голос Гаврила; він щось сьпіває).

Хабаревич. Ой, ой, постій! Здаєть ся того гос-

подського Гаврила несе сюди. Так і єсть... він. Тікай-мо мерщій в хату. Хай йому цур зустрічатись. (Ідуть в хату; чутно як замикають).

ЯВА IV.

Латка.

Латка. Ха, ха, ха! Поховались, позамикались, любесенькі родичи: боять ся, що прохать стану восьмигривенника. На що тоді і родичами зватись, щоб мені, бідному майстру не дати на похміля восьмигривенника? А ще хазяїни! Ох, не терплю я їх товстокожих. Ну, а коли зо мною не по чеськи, то я з ними по песьки. (Виймає пістоль). Мій порадник, моя поміч! Правда, він не стріляє, бо зовсїм запсований, але-ж пристрахати можна і треба, бо бачиш і добре знаєш, що живуть не по Божому... Їдуть. Сховаюсь ось тут, пожду трошки. (Присїдає під барканом).

.ЯВА V.

Грабиха, Хабаревич.

Грабиха. (Оглядаєть ся). Зчез.

Хабаревич. (Сїдають). Нагнїть жулїка (Пють, їдять). І вродить ся-ж таке сибірне...

Латка. (Виріс перед ними). Чого ви полякались любесенькі? Ха! ха! Гривенника менї зараз.

Хабаревич. Іди собі. Я тебе в полїцію.

Латка. Куди? Ого-го! (Виймає пістоль).

Грабиха. Ой ратуйте... Ой ратуйте! (Сховалась під стіль).

Хабаревич. Згинь, пропади! Ратуйте! Ой, ой!

Латка. Давай гривенники, скнарий!

ЯВА VI.

Марта (з гривнинником).

Марта. Кинь, кинь пістоля. На тобі гривенника. Ховай пістоль. На (Передає гроші Хабаревичу, той Грабисї; тая Латці).

Латка. (Бере гроші. Тепер і сховать можна.— (Ховає пістоль).

Хабаревич. А що-б тебе спіткало.

Грабиха. Лобуряка. В мене з переляку волося до гори полїзло.

Латка. А, знаєте, любесенькі родичі, чого се я до вас причвалав? Мовчите? Ну, то я вам зараз скажу: знайшов я вам наймичку з села... обіщав ся дідок привести зараз... внучка.. чи що; там така краля, що я за малим Богом не закохав ся...

Марта. Спасибі тобі; слава Богу, на силу! А ти, Лизавето, тільки ходиш до нас, і їси, а наймички і досї нема.

Грабиха. Слухай, голубонько. Я не подивлюсь, що ти реґістраторша, а таки тобі прогишу лайку, що тобі і не снилось.

Марта. Не сьмієш! А ну-ж попробуй, попробуй!

Грабиха. А що-ж, може, побоюсь. (наближаєть ся)

Марта. Не сьмієш! Не доводи до гріха.

Латка. Мовчать! бо я того ненавиджу. (Всї замовкли.) То-то! Я бачу, що у вас на столї всяка благодать: пошануйте та почастуйте бідного майстра.

Хабаревич. Іди собі до дому.

Латка. Як? Що таке? Ви менї і чарки не дасьте? (Лїзе за пістолем).

Хабаревич. На, на, пий, щоб ти поперхнув ся, бузувіре. (Наливає).

Грабиха. Ховай, ховай!

Марта. Не лякай, не показуй!

Латка. (Пє). За ваше здоровячко та в наше горлечко. (Побачив Грабиху). А-а! І ви туть, госпожа друкована? Мовчите? Язика нема? Ну, Бог з вами. А ви як ся маєте, любесенькі родичі? (Сїв біля столу)

Марта. Ноги щось ломить.

Латка. О! Я знаю ліки гарні.

Марта. І певно горілка?

Латка. Щоб ви спали. Випийте пів фляшки горілки зразу, а потім фляшкою потрить — зразу пройде всяка хороба.

Хабаревич. Хай тобі враг з таким лїкарюванєм.

Грабиха. В домовину зажене воно...

Латка. (Грізно дивить ся на всїх).

Грабиха. Гарне, гарне лїкарюванє.

Латка. (Побачив Тихенького, Орисю). Ей ви, господа служба, ідїть сюди! (Махає шапкою). Сюди, сюди! Он де ведуть до вас наймичку... старий сюди.

ЯВА VII.

Тихенький, Орися.

(З клунком. Зупинились біля фіртки.)

Тихенький. Так се виходить хата чиновника Хабара?

Хабаревич. Се. Тільки не Хабара, а Хабаревича.

Тихенький. Еге, еге-ж... Зразу не запримітив. Так, так... Куди-ж, питаю, вести? До Хабара.

Хабаревич. Хабаревича, Карпа Івановича, колежського реґістратора.

Тихенький. Все одно. А як же, щоб не забути? От я і згадав одного нашого хвитфебеля... Він колись був в моїй ротї і такий був хапуга, такий був хабарник, що його отдали під суд. От я таким робом пригадав вашу хвамелїю...

Хабаревич. Хабаревича кожна собака знає.

Тихенький. І я-ж не знав, а тепер знаю.

Марта. А се дочка, чи внучка?

Тихенький. Хрещениця. Ну чого засоромилась? Підійди.

Марта. Заходьте в двір, а то поставали на вулиці. Як же тебе звуть??

Орися. Оришка. (Тихенький, Орися вийшла в двір).

Хабаревич. Батько, мати є?

Орися. Ні, Ні батька, ні матери. Одна.

Тихенький. Одна, так... Нігде не служила?

Орися. Ні.

Марта. Що-ж ти вмієш робити?

Грабиха. Пождеш, комасю. Се тобі не городська, а сельська.

Орися. Загадаєте—все робитиму. Звичайно, не була в городі зроду, не знаю панських звичаїв.

Хабаревич. Конешне не знає.

Орися. То ви мене начвите. Я змаху перейму. Не сьвяті-ж, як то кажуть, горшки ліпять...

Тихенький. Е! Вона у мене шустра і дотепна. Як що побачить—то зараз і переймає. Побачила вона якось мережану сорочку у сусідки, взяла її і точнісенько таку вимережувала. Дотепна і слухняна!

Марта. Так, так... Ну, а скільки-ж за рік? На своїй одежи, чи на нашій?

Тихенький. Се ваше діло. У неї єсть чобітки, тепла юпка, хустка... нехай вже на своїй...

Грабиха. Я певна, що не догодить вона вам, бо не зуміє гладить крохмальних сорочок.

Тихенький. Навчите.

Орися. Я все робитиму з охотою, аби мене вчили.

Хабаревич. Яка-ж ціна? Скілько тобі?

Орися. Не знаю.

Тихенький. Карбованців 35.

Хабаревич. Що се ви?

Марта. Ого-го!

Грабиха. Наче справдї городська!

Латка. Починаєть ся торговля. Піду краще. Прощайте, любесенькі.

Марта. Прощай.

Хабаревич. Іди собі, іди.

Грабиха. Іди собі!

Латка. (Ідучи). Гарнесенька україночка. Ех гарнесенька. (Вертаєть ся). Любенкі! А її (показує на Орисю), будете шанувать? Чи, може так як Горпинку? Глядїть!

Латка. (Лїзе за пістолем.) Як?

Хабаревич. Шануватимем, шануватимем!

Марта. Будемо, будемо; ховай, ховай...

Латка. (Сховав пістоль). То-то! (Важно пішов).

Тихенький. Скільки-ж ви дасьте?

Хабаревич. Кілька державимо наймичок, платимо завше по два в місяць.

Тихенький. Нї, се буде дешево. надбавте. Дайте хоч 30. Вона-ж бідна: нї кола, нї двора, нї худоби, нї землї. Що заробить, то на чоботи, на одежу; та прохарчуєть ся.

Хабаревич. Я певен, що вона буде щиро працювати, доглядать наше хазяйствечко і я, щоб ти знала., Оришечко, (коло неї півником) надбавлю своїх власних три карбованцї.

Тихенький. Ще, паночку, надбавте!

Марта. Я тебе прошу не надбавлять, ботут я хозяйка, а не ти.

Хабаревич. А я хозяїн, я не ти.

Марта. Що з того?

Грабиха. Заспокой ся, не хвилюй ся: ти така хво ра, недужа.

Хабаревич. Ще карбованця і більш не дам. Знай мою ласку, Оришечко, знай.

Орися. Скільки-ж се менї гроший дасьте за рік?

Хабаревич. 28 карбованців.

Тихенький. Хай-же буде так. Служи-ж, серденько чесно, добре, не забувай Господа милосердного, молись йому, памятай заповідь твого батька—і добре тобі буде жить поміж знайомими людьми. Я буду навідуватись до тебе інколи, а ти служи, почитуй старших.

Марта. Ну годї вам гаяти час—на кухню, за роботу. Зараз чисть менї картофлю. Умієш??

Орися. (Ідучи). Умію. Ото-б таки картофельки не почистить.

Тихенький. Можна у вас отут полежать трошки у садку, отпочить яку годину, бо втомив ся.

Марта. Іди, тільки не потопчи квіток!

(Марта і Орися пішли в хату).

Тихенький. Ото бо вже, хай Бог боронить.

Хабаревич. Старий, на чарку. (Наливає).

Тихенький. Любіть же хрещеницю, як свою дитину. Вона догодить вам. Будьте здорові. (Пє — ідучи): От пани, так пани! (зник).

ЯВА VIII.

Грабиха, Хабаревич.

Хабаревич. Бачила?

Грабиха. Бачила.

Хабаревич. Добре, що ти нікого не привела.

Грабиха. Чом так?

Хабаревич. Хиба-ж би ти знайшла таку красуню?

Грабиха. Ех, коли-б її панську сукню, та до якого небудь богача... наприклад до Хоменка... озолотив би і мене бідну і її сиріточку бідолешеньку...

Хабаревич. Ну, ну, ну... Ти не сьмій на її заздритись... Ходім краще в хату... чайку з аґрусиком випємо... роздивлюсь по ближче... Гарненька дївчинка, гарненька! Ідуть в хату і зустрічають ся з Горленком).

ЯВА IX.

Горленко.

Хабаревич. (Грубо). А я вашу ґазету подрав.

Горленко. Погано зробили.

Хабаревич. Я сам знаю, що погано, що гарно. — Прошу не вчіть...

Грабиха. Бо вони старші за вас, господин хвершал... (Пішла з Хабаревичем в хату).

Горленко. (Сам). Молоденька наймичка—українка! Ніколи не бачив такої чудової красоти. Наче намальована. Який в неї здоровий колїр обличя, які рівненькі бровенятка, наче змійки... Чиста, сьвіжа, хороша!...

ЯВА X.

Орися (з кошиком іде всад. Поставила кошик на ослїн, повязує голову хусткою).

Орися. Господи! Яка я богачка зроблю ся! 28 карб! (Весело). К празнику безперечно куплю хресному гарну, теплу шапку, а собі червоні черевики, шовкову хустку, сорочку нову вигафтую і так виряжу ся, що куди тоді наша Василиса—не підходь!

Горленко. (Онїмів). Послухайте... скажіть менї, як вас звуть?...

Орися. (Трохи здивовано). Оришка. (Зникає в садок).

Горленко. Оришка... Яке чудове імя—Ори-ся!

— ЗАВІСА. —

ДІЯ ДРУГА.

ЯВА І.

Морока.

Морока. (Входить в двір; озираєть ся; дивить ся на годинник.) От вже скоро година, як плутаюсь я туть, а її нема. Підкашлянуть, щоб вийшла. (Кашляє і озираєть ся, щоб хто не запримітив). Нема. А гарненька-ж бісова дївка! Як вглядів вперше Оришечку, так і обомлїв! А вчора: сиджу собі в палатї, переписую бумаги і так задумав ся, що замість: „справку препроводить в казначерство" — написав „справку препроводить Оришечкі". Довелось вдруге переписувать... З думки не виходить... (Кашляє). Нема. Я і гроший не жалїю: дав Грабисї цїлого карбованця, щоб уладила дїло. О! Хтось іде!

ЯВА II.

Юрко і Морока.

Юрко. (З далека). О! Сей вже знов тут. І сього слюнтая принадила бісова Оришка! (Довго стоять. Один на другого дивлять ся).

Морока. Ви так довго можете стояти вилупивши баньки?

Юрко. А ви довго можете говорить глупости.

Морока. Не знаю, хто з нас говорить глупости.

Юрко. Тільки не я, бо я привик делїкатному поводженню в галентерийнім магазинї, а ви... то всьому сьвіту звісно, що ви таке...

Морока. Що я таке по вашому?

Юрко. Знаємо. Де-ж пак: чиновник з потомственних... потомственних міщан і без залованія, а все „привчаєть ся, руку набиває”...

Морока. Я з такими... такими не розговорюю.

Юрко. (Наступає). З якими?...

Морока. Та з такими.

Юрко. З якими такими? Ну?

Морока. Чого ти нукаєш? Не лізь, бо крикну городового.

Юрко. Ого, який ви горячий, господин чиновник.

Морока. Ви пожалуйста не хвамиліярничайте, потому я вас знать не знаю.

Юрко. Кому ви здали ся?. (Павза). Я знаю, чого ви тут плутаєтесь.

Морока. І я знаю, чого ви плутаєтесь.

Юрко. Ну то ідіть же звідси, поки вас ще не бито.

Морока. Ідіть сами.

Юрко. Іди, кажу!

Морока. (Бадьорить ся). Що ви тут забули??

Юрко. Не твоє діло. Іди своєю дорогою.

Морока. Іди сам.

Юрко. От ти поговориш зо мною, то я тебе по пиці.

Морока. Так і помітно делікатноє обращеніє.

Юрко. З вами інакше не можна. Слухай, коли ти будеш лізти до Оришки, то я тобі ребра поламаю!

Морока. А ти хто такий? Жених Оришки, чи брат, чи сват?

Юрко. Се моє діло, хто я такий для неї.

Морока. Прошу-ж покорнійше не лізти до мене, бо крикну городового.

Юрко. Я тебе як крикну!...

Морока. Чого ви до мене присікали ся? (Мало не

плаче). Пристає, наче ділопроізводитель з отпощеніями...

Юрко. Покинь сей куток, не вештай ся тут, бо перекажу хлопцям — не солодко буде...

Морок. Я маю право ходить по вулицях тутешнього городу. Ніхто менї не заборонить гуляти, бо я пожалїюсь хлопцям. Що се таке, з якої речи? Он-де люди ідуть: вони заступлять ся за мене.

ЯВА III.

Орся і Параска.

Параска. (Обнявши Оришку, сьпіває її:
„Любила я, страдала я,
„А він падлець, згубив меня"...
Чуєш, Оришечко, сього романса? Привчай ся, переймай. Не можна, не можна порівняти з твоїми мужицькими піснями. Сї пісні у нас в городї модні, всї, всї сьпівають і на катеринцї грають. (Бачить Юрка).

Юрко. (Засмутив ся). І не сховаєш ся?

Параска. А ви се тут, Юрию Василевичу?

Юрко. Ви вгадали.

Параска. Що се за знак, що я вас цїлий ранок не бачила? Га? Обіцяли ся прийти і підманули.

Юрко. В ранцї ходив по дїлу до хазяїна, а отсе ішов до вас, але-ж зустрів ось товариша—забалакав ся.

Морока. Всяка свиня лїзе до мене в товариші!— Якийсь прикащик! Фі! (Поглядає на Орисю; чепурить ся.)

Параска. Я вам Юрию Василевичу, купила пряничків до чаю. Прийдете — попробуєте.

Юрко. Мерсі, спасибі, благодарю.

Параска. Обучаю тепер Орисю городським романсам. Два місяцї, як живе в городї, і ніякої науки.

Орися. Ні; вже скоро буде 3 місяці, як тут служу.

Параска. Який же сором нічому досі не вивчитись. Як же тобі мої романси? Подобають ся? ?

Орися. Ні. Не подобають ся. Мова якась чудернацька і не голосно. Наші куди краші.

Параска. Я і сама спершу так міркувала, а коли розсмакувала, то знайшла, що нема на сьвіті кращих пісень, які грає катеринка! Ви як думаєте, Юрию Василевичу?

Юрко. Я так думаю, що всяка делїкатна пісня повинна прийти до смаку делїкатному чоловіку.

Параска. Конешне.

Орися. От катеринка менї подобаєть ся. І воно так? Крутить, крутить, авона собі грає і гарно грає. І мене дуже дивує. Парасю, тая птиця, що за пятака витягує щастє. Клїтка відчинена, а пташка не летить, а коли положить хто пятака, то вона тобі і щастє витягає. Чи то розумна така птиця, чи її так навчено?

Юрко. Вивчено. Та що там птиця. А, памятаєте; приїздив до нас у город один нїмець, то він привозив дресированих мух...

Орися. Яких?....

Параска. Оразованих. Се-б то мухи танцюють, мухи скачуть, а свисне нїмець, то вони всї і летять і сїдають йому всї як одна на ніс.

Орися. Ой лишечко! Що-ж то вони розумні такі, чи що?...

Морока. А я знав одного нїмця, що приймав до себе дураків туполобих і вони через десять хвилин робили ся розумними.

Юрко. То чи не побули ви у нього в науцї, бо зробили ся таким великорозумним?

Морока. Якая мужикотина! (Хутко іде до фіртки. Зупинив ся біля Орисї, сьпіває її: „полюби меня взглядом нїжним, безмятежним; (Зникає).

Параска. Давно ви з ним знайомі?

Юрко. Недавно. Та хрін його бери, хай іде своїм шляхом. Побудеш, Оришечко, більш в городі, побачиш не такі дивини. А хвокуси які тут інколи показують? Рота тільки разявиш?

Параска. А коли настане ярмарок, то так би там і сиділа. Тут тобі кумедія, тут тобі каруселя, тут тобі з цирку вилїзе розмальований в отакених штанах і почне викрикувати та вигукувати. Реготу, реготу і не обереш ся!

Орися. Ой, як то, мабуть все воно цікаво! От ти почала тільки розказувати, а менї зараз все і уявляєть ся. Коли-б се зараз ярмарок — майнула-б!

(Голос з хати Марти: „Оришко, де ти там?").

Орися. Я зараз. Біжу.

Параска. Виходить же трошки згодом. Ждатиму.

Орися. Добре. (пішла).

Параска. Ну чого-ж ви так стоїте і не предлагаєте баришнї ручки? (Бере сама його під ручку). Я запримітила, що, коли ви познайомились з Оришкою, то за мною не так стали упадатись. Дивіть ся, бо я нароблю такого шкандалю, що ви тодї і не очухаєтесь...

Юрко. Хиба я можу порівняти вас з нею. Ви-ж таки горнишная з панськими маньорами.

Параска. (Ідуть). Дивіть ся, бо сильно ревнивая і можу на все рішитись.

Юрко. Ви для мене одна втїха, ви для мене... самий найкращий лїонський бархат! (Вийшли).

ЯВА IV.

Морока сам.

Морока. Насилу я здихав ся сього мужика. Та тут без суковатої палки не певно і ходить. Завтра треба купить суковату.

ЯВА V.

Грабиха (виходить з хати).

Морока. Ну що балакали?

Грабиха. Балакала.

Морока. Згодна?

Грабиха. Які ви шустрі? Хтїли, щоб сельська зразу піддалась на ваші проханя, піймала ся на вашу вудку? Не велика принада. Треба ще довго гладить її, та не дай Бог проти шерсти...

Морока. Принаймі переказувати, що вона буде в нашім домі за економку?

Грабиха. Переказувала.

Морока. Балакали, що нічого важкого, чорного не буде робить?

Грабиха. Балакала.

Морока. Говорили, що одержувать буде 5 карб., вдягать ся буде в гарну городську одежу?

Грабиха. Говорила.

Морока. Буде у нас, як тая господиня?

Грабиха. Переказала.

Морока. І що-ж? Яка отповідь? Швидче, бо цікаво...

Грабиха. Рішучо нічого, але-ж я запевне знаю, що згодить ся. Доволї показать сїльській наймичцї канхвету і воно буде все гаразд... Треба тільки трошки пождати, помазать її по губам... Давайте-ж менї хоч карбованця, бо аж в ротї пересохло, умовляючи прокляту Оришку...

Морока. (Дає). На візьми.

Грабиха. Ну і я-ж расписала вас так, як в казцї: що ви і такий і сякий, мало зірок з неба не знимаєте, що ваш батько столяр...

Морока. Сього вже і не треба було казати...

Грабиха. Але-ж я казала, що вас скоро прізведуть в потомствені граждани...

Морока. Отсе до речи, не мішає...

Грабиха. А потім попадете в дворяни...

Морока. Отсе так.

Грабиха. Розмалювала вас таким гарним, вродливим...

Морока. Без сього не можна: здаєть ся на вроду я нічого собі.

Грабиха. Стережіть же її: зараз ітиме по воду.

Морока. Коли-б же тільки з начальства хто не трафив ся?

Грабиха. А то що?

Морока. Як що? Можуть не дати повишенія по службі та ще хвормуляр мій помарають.

Грабиха. Е! Та ви полохливого десятку: хочете так робить, щоб і сіно було ціле і кози ситі...

Морока. Тепер такий вік, хочеш бути порядочним чоловіком, то і роби так, щоб ніхто не знав твоїх хиб, а коли трафить ся зробить добре діло,— дзвони, щоб ішла луна на всю округу...

Грабиха. Ач який прахтишний! Прощайте, треба поспішать на базар... Помагай же Біг і мені бідній буде краще. (Пішла).

Морока. (Один; озираєть ся.) Як раз і нема нікого. Хоч би вийшла на хвилиночку. (кашляє; зазирає з двери).

ЯВА VI.

Хабаревич, трохи згодом **Орися.**

Хабаревич. Чого се ви тут підкашлюєте?

Морока. (Ні всих, ні вших). А чи не наймаєть ся у вас хата?

Хабаревич. Хата наймаєть ся? Щось підзорливе: сьогодня третий вже питає про кімнату. У мене нема ніякої кімнати. А ви хто такий будете?

Морока. Хиба не бачите? (Показує на картуз з кокардою).

Хабаревич. Мало вас тут таких шляєть ся. Може ви якиї небудь переодягнений?

Морока. Ви, очевидно. або мужик, або безо всякого образованія.

Хабаревич. Іди краще, чортова потороча! От поговори мені!

(Орися з ведрами побігла на вулицю).

Морока. Я і без вашої остраски піду, не турбуйтесь. (Іде слідом за Орисею). Свиня!

Хабаревич. Іди, іди!... „Свиня". Хм? А може і справді чиновник, а я його так привитав? А, може, чи не до Оришки унадив ся? Се така дівка, що і смерть саму причарує?

Я В А VII.

Марта.

Марта. (З вікна). Слухай, Карпо. Ти-ж ні куди не ходи. Я трохи засну, а вечером підемо чаювать до Багатиренка.

Хабаревич. Спи, спи, моя голубонько, а вечером підемо до Багатиренка. Давненько не були. Підемо, чайку попємо, первачки вишнівочки випємо, в стуколочку по 15 обязательну устругнемо і благопристойно проведемо вечір.

Марта. І благопристойно проведемо вечір, як полагаєть ся благородним господам...

Хабаревич. І чиновникам.

Марта І лічним дворянам...

Хабаревич. І лічним дворянам... Спи-ж, спи-ж, я і віконниці позачиняю... (Зачинив, сплюнув).

ЯВА VIII.

Морока.

Морока. Ху! Тільки що почав балака́ть з Оришкою, аж лихий несе ділопроізводителя. От рахуба!

Хабаревич. Ей Богу се жулік! Чого тобі знов тут треба?

Морока. Я з вами не розговарюю.

Хабаревич. Чого тобі треба?

Морока. Чого? Чого? Нічого. (Пішов).

ЯВА IX.

Орися.

Орися. Плаче). Заступіть ся, дядечку, зе мене...

Хабаревич. (Стежить очима Мороку). Орисю! Ти не знаєш сієї поторочи ?

Орися. Не знаю.. Все до мене вязне. Як тільки я піду по воду, він за мною і слідкує, лїзе з своїми капостями. Я і води не набрала, бо іти бою ся... Дядечку, паночку, хазяїне, заступіть ся за мене.

Хабаревич. Ах він анахтема! Губа не дура. Не плач моя манюсенька, не плач. Хай тільки попадеть ся менї на очи, я його приструнчу. Не плач же, моя голубочко, посидь, заспокой ся. Чи тобі не обридло кожного дня тягати воду?

Орися. Ні, не обридло. А коли-б надокучило, ви-б же і дня не держали мене, запевне прогнали.

Хабаревич. Щоб таку обджілочку працьовиту та прогнати?

Орися. За діло. Взяла ся за роботу, то і роби че-

сно, не ремствуй, а коли-б почала ледащити, ви з хозяйкою неодмінно прогнали-б геть...

Хабаревич. Бач яка ти: досї мене не розібрала. Я завжди побиваюсь за тобою, пеклуюсь... Сїдай бо, серденько, одпочинь, не сором ся.

Орися. Я посиджу, тільки ви не щипайтесь, бо в ту недїлю щипонули мене до синяка. Рука і досї здорово болить.

Хабаревич. То я жартуючи.

Орися. Вам жарти, а у мене синяк.

Хабаревич. Сїдай же, не бій ся, не щипатиму.

Орися. (Сїла; павза).

Хабаревич. Ну чого-ж ти зажурила ся?

Орися. Не весело. Нуджусь за селом. Давно не бачила хрещеного, селян своїх.

Хабаревич. І чого-б се мене тягнуло в теє село? Хиба тобі погано тут живеть ся, чи ми тебе поїдом їмо? Ну годї тобі сумовати... Ти-ж бачиш мої достатки; поглянь ось хата і гроший у мене доволї.

Орися. Яке менї дїло до панської скринї. Менї аби віддавали за мою працю та не вивертали гроший.

Хабаревич. Добре, нїколи не вивертатиму і жінцї скажу, щоб не вивертала.

Орися. Спасибі вам, паночку, спасибі вам, дядечку.

Хабаревич. Бач, як я побиваюсь за тобою: купив тобі кушеточку... спиш тепер не на ослончику... і не мулко, а ти не помічаєш моєї ласки, не зауважаєш щирого до тебе відношеня...

Орися. Дуже дякую вам, паночку, що обороняєте мене, пеклуєтесь за мною, бо одна я... нї роду тут в городї нема, нї племени... одна...

Хабаревив. Так, так... одна... ((Щось підсьпівує). Слухай, чапурушечко, виходь сьогоднї в вечері на город...

Орися. Чого-б се?

Хабаревич. (Присьпівує). Побалакаємо...

Орися. Хиба вам зараз нема часу балакати; балакайте собі до схочу.

Хабаревич. У вечері краще ідуть розмови.

Орися. А тепер хиба погано?

Хабаревич. Голубонько моя, рибочко; вийди сьогоднї, як смеркне; я тобі і гроший і сукню і намистечко...

Орися. На що менї ваші подарунки? Я у вас їх не заробила. Одержу гроші — за свої намистечко куплю.

Хабаревич. (Присьпівує). Скажи менї: полюбила ти мене?

Орися. (Здивовано. Вас?

Хабаревич. Що-ж тут дивного? Мене богатого хозяїна.

Орися. Бога ви бійте ся. Ви-ж жонатий, давно давно полюбили свою жінки. Менї колись покійний батько розказував якось, що по закону християнському, кожний чоловік повинен кохати одного, а хто переступить закон, того Господь карає. Один парубок полюбив двох дївчат...

Хабаревич. (Зупиняє). Ех ти молоденьке, зелененйке і дурненьке... Глянь ти на вколо, придивись ти пильно на людий, зазирни глибоко в жите кожного і я певен, що ти зроду віку не казала так.

Орися. (Хотїла говорить).

Хабаревич. Постій, не зупиняй. Той, хто раду дає, той, хто кричить за правість та честність, перший ламає сей закон. Скажи менї, покажи пальцем, назови на імя чесного та правдивого, який живе по закону?

Орися. Яке менї дїло до того, як живуть де які люди, що ламають закон, але-ж мене нїхто не приму-

сить жити не по Божому. І сором вам, хазяїне, і перед Богом і перед людьми знущати ся надо мною, збивати з путя...

Хабаревич. Покинь ти всї сї мрії, забудь все, та приходь, як смеркне, в садок... побалакаємо... там так гарно... і квіточки гарно пахнуть, і...

Орися. Не вигадуйте казна чого... і не щипайтесь, бо кричатиму і жінцї вашій рокажу...

Хабаревич. Чого доброго ще бевкне. Дай же поцїлую коли так... (Пригортаеть ся).

Орися. (Плаче). Чого ви тулитесь? Не щипайтесь.

ЯВА X.

Марта.

Марта. (З хати). Чого се ти тут вештаєш ся?

Хабаревич. Та се я в неї молитви питав. Знає, не забувала, не позабувала, знає. (Орисї). Іди-ж по воду.

Орися. (Пішла).

Марта. Павза). Які молитви? Сатано-ідоле!

Хабаревич. Християнські; не лай ся.

Марта. Що менї у сьвітї Божому робить, куди сховати ся? Мало того, що горілку пєш, обезславлюєш мене на цїлу Гончорівку, та ще липнеш до наймички. Всї мене уявляють, всї дорікають, на вулицю не можна вийти. Чого ти до неї вязнеш?

Хабаревич. Ти бачила?

Марта. Бачила.

Хабаревич. Погано-ж ти дивилась.

Марта. Побачу ще вас у двох, вибирай ся з мого добра, щоб я тебе не бачила... Жить буду без тебе, паскудо!

Хабаревич. (Іде в хату). Прошу менї наставленій

не давать, бо я сього не терплю... (Пішов). Bonjour „мамзель"...

Марта. Іди, іди, щоб ти і на очи мої не навертав ся! Оришко! Оришко!

ЯВА XI.

Орися.

Орися. (Несе воду).

Марта. Чого ти так довго по воду ходиш?

Орися. Ні, я хутко принесла.

Марта. „Хутко дринесла". Коли я ще хоч раз побачу тебе вкупі з чоловіком, візьму палицю і оддубасю. Мало того: зжену з двору, як собаку. Така ти мені зараз гидка, що і дивить ся не хочу. „Мамзель"? (Хутко іде в хату).

Орися. (Одна). Нічого не розумію. За що вона мене лає, за що похваляєть ся бити і прогнати, як погану собаку. Я-ж нічого лихого не зробила, несказала ні одного уразливого слова. Чим же я винна, що хазяїн вязне до мене? Як тяжко жити в чужих людях!

ЯВА XII.

Параска та Юрко.

Параска. Оришечко! Не забувай моеї хати; приходь.

Орися. Як буде вільний час і хазяїни пустять — зайду.

Параска. У мене в кухни завжди весела кумпанія. Заходять до мене Юрий Василевич, господин городовий, повар панів Крутиносових і много порядошних господ.

Юрко. Да, заходьте; но вам, Орисю, треба буде

одягтись в городську одежу і взутись в штиблети. Сей кустюм не підходить до нашого обчества. Купіть не дорогої ситцевої материї, або сатинету і шийте собі городський кустюм...

Орися. А в цім убрані не можна прийти до вас? Так я краще не піду до вас.

Параска. Чом так??

Орися. Боюсь образити вас своїм убранєм, боюсь образити гостий ваших ясновельможних.

Параска. На що так, Орисю, отповідать? Всї ми будемо раді тобі. Поглянь що се за римоня у тебе? Уяви себе в кохточцї з бухвами; коротенькі рукавцї, перетягнутий лїф... Красавиця!

Юрко. Ви-б тодї були прямо царицею наших балїв...

Параска. То я-б тодї по вашому досї не била царицею?

Юрко. Нема нїякого порівнаня. Ви і вмрете такою красунею.

Параска. Спасибі за кумплїмента.

Юрко. Не стоїть благодарности. Орисю! Уяви собі: гарненька кухня Крутиносових... скрізь прибрано... вогнї горять... в хатї амбре... духами так, як з бочки тхне... скрізь кавалєри. Тапер грає на гармонїї современні танцї: миньон, pas-de quatres і инші, а ви, як тая троянда, поміж нас...

Орися. Спасибі за честь. Справлять одежи нової я не буду, бо і носить її не змію... Менї і так добре, а ви менї краще дозвольте під вікнами потинять ся. Хоч одним оком погляну як се у вас танцюють.

Параска. Заходь краще в сім убранї, а то, як одягнеш ся в гарну одежу, то чого доброго причаруєш де кого (Юркови). Заходь краще так, як стоїш.

Ю рко. Погуляємо, потанцюємо, закусимо. У нас

на ужинї окрім водок... загранишні вина, десерт полагаєть ся.

Орися. Що воно таке, де... де?...

Параска. Приходь.

Юрко. Побачиш!

Параска. От в тую суботу заходь неодмінно. — Ага! Як раз до речи: позич менї троячку; я тобі віддам за кілька днїв; треба купити де чого.

Орися. У мене нема троючки, а тільки два з гривеником.

Параска. Неси сюди, я тобі віддам, як прийдеш до мене на вечір...

Орися. Добре. Я зараз принесу. (Пішла) в хату.)

Юрко. Гарна дївчина, щира.

Параска. Ну, ну, ну... Ви не залицяйтесь, не забувайте що ви казали.

Юрко. Що я казав?

Параска. А те, що поберемо ся в осени.

Юрко. (Згадує.) Ага. Конешне... Ну і злопамятная-ж ви!

ЯВА XIII.

Орися.

Орися. (З грошима). Нате вам. Я знаю, що ти менї їх віддаси.

Параска. Не турбуй ся... в суботу віддам. Спасибі, сестричко, за допомогу. А ти збирай грошенята, ший кустюм, тодї тебе приймуть в горнишні.

Юрко. А горнишні одержують 6—7 карб., в місяць, а то і більше.

Ориса. Що-ж вони роблять?

Параска. Роблять? Нічогісенько не роблять.

Орися. Як нічого?

Параска. Так. Відчиняють панам двери, подають

кальоши, запирають двери, перемивають тарілки, а то більш перемивають панські кістки,—от і вся робота. Прощай, душко!

Юрко. Прощайте. (Ідуть; вертають ся). Ще єсть недорогая матерія—сатинка, дуже гарна, кріпка, виносу її нема... всякі колїри... і не линяє... (Наближаєть ся до Орисї). Як смеркне,—ждїть мене сьогоднї отут коло свого двору.

Параска. Чого ви там шушукаєте? Ходїмте.

Юрко. Не турбуй ся. Ну і нетерпляча-ж ви, і ревнива, і злопамятная. (Ідуть під ручку).

ЯВА XIV.

Орися (одна).

Орися. І сей каже, як смеркне, виходьте, і хазяїн каже, як смеркне, виходьте і о той куций те-ж каже, як смеркне, виходьте? Що воно? Нїяк не зрозумію. Чи їм мало сьвітлого Божого дня, що нїяк не зберуть ся до схочу набалакатись, нїяк не розміркую. А-а! Нїкуди не піду я з хати сьогоднї... хай собі тиняють ся... В суботу до Параски... І цїкаво,—і боязко. Ну, а коли хто скривдить? Хто-ж тодї мене оборонить, захистить? Наважусь, піду. Може і в них так точнїсенько, як у нас вечерницї? Закудилась я таки за селом; і мова не тая, не ті звичаї. Не чую я і пісень своїх, не чую сопілочки, скрипицї, бубна. А гарно грає на бубнї дядько Панас! А як чудово та жалїбно грає на скрипицї слїпий Микита оцю пісню; аж серце стикаєть ся, коли він почне її грати. (Сьпіває:

„Горе-ж менї на чужбинї,
Зовуть мене заволокою"....

ЯВА XV.

Горленко.

Горленко. (Вийшов з хати; слухає). Яка гарна, народна пісння. Так і чуть, що сам народ склав її. Наче хмарки ті пливуть сї мелодії і глибоко западають в душу... Так і чуть журбу народню... (Павза) Орисю! А ву гарно сьпіваєте.

Орися. (Сполохнувшись). Де там гарно. От коли ви, паничику, почули у нас на селї Степаниду Василенкову, не так би здивували ся. То-ж таки соловейко! Так і щебече, так і заливаєть ся, так і тьохка... А я так собі, нїкчемниця... під носа собі.

Горленко. Яка бо ти, Орисю, скромни ся? Безо всякої лестки кажу правду і брехати не мав і не маю в думцї. Дивно менї, Орисю, що коли я з вами забалакаю, ви зараз бачите щось таке підзорливе, бачите якогось ворота... Але-ж знайте, що і в думцї навіть не мав і не маю сказать що небудь образливе.— Чого се так? Скажи?

Орися. Чого? Того, що всї ви кажете одно, а думаєте друге. Хиба ви щиро все менї промовляєте? (Хоче іти).

Горленко. Ти не віриш нї одному моєму слову, тїкаєш від мене! Постій, Оришечко. Я думаю, що тїкаєш від мене через те, що дивиш ся на мене, як на якогось шпетного панича, який не може товаришувать з селянкою.

Орися. Авже-ж. Ви панич... одежа у вас така що...

Горленко. Постій, голубко. Я такий же селянин, як і ти. Мій батько, мати живуть в селї і прості люди. Одягаю-ж я сю одежу, щоб не бути оригіналом, не хочу щоб на мене звертали увагу. Та хиба тобі не все одно,, яка в чоловіка одежа? Чи вона-ж по твоєму опредїляє душу, почутя? Ех коли-б ти змогла

пізнати моє почуте до тебе, коли-б ти зрозуміла щире кохане? Поглянь на мене своїми гарними оченятами, промов мені одно словечко? Ну чого-ж ти засмутилась, засоромилась? Скажи мені, чи ти кого небудь любила, чарувала? Скажи? Ти мовчиш. А може ти покинула якого небудь коханця там... на селі... Ну чого-ж мовчиш?

Орися. Я любила і тепер люблю.

Горленко. Кого?

Орися. Свою покійну матусю, покійного батька. а свого хрещеного не проміняю ні на кого — от все моє кохане!

Горленко. Чиста душа! Душа, як скло, як криничча вода! Тебе викохала сама природа, тебе вигодувала сама земля. За що-ж ти любиш свого хресного?

Орися. Я і сама не знаю. Серце-ж мені промовляє, що він добрий, чесний. Чотири роки, як вмер мій батько, а матери не памятаю... (Трохи не плаче). Згадую я зараз батька, його виразні, блискучи очи, його бліде обличчя... памятаю його заповідь... Сі слова, сей заповідь і досі в моїм серци: „щиро працюй, будь чесна, нікого не ображай, молись за грішну душу". Сі слова, наче хто викарбував в моїм серци. — Хресний тепер у мене замість батька, неньки...

Горленко. Орисю! Я тебе люблю! З тобою, серце, куди хочеш, і що хочеш!

Орися. (Не вірить; весело). Яка се я кумедна на сьвіт народила ся? Нема у вас в городі такого, який би не кохав мене. Хто-б не трафив ся мені отуть в городі: чи на дорозі, чи на вулиці, чи в хаті — всі мені — і старий, і малий, і куций—всі в один голос, нібито умовились: „кохаю, кохаю, люблю щиро кохаю"... Жила я в селі і сього ніколи не чула. Е, ні брешу. Колись ми вкупі з маленьким дяковим синком в кукли грали ся. Граємось собі та граємась, ко-

ли-ж він і каже мені, що я жінка його, а кукли дітки наші і „кохаю" каже... і раз якось поцілвав мене (Кинулась до Горленка, але схаменулась).

Горленко. Дитинка гарнесенька! Ти така чарівна, що тобі кожний се скаже. Повір же мені. що я тебе кохаю без міри. (Хоче поцілувати).

Орися. (Одпихає). Годі, паничику, годі, не займайте мене, любить собі кого хочете, а мене не займайте.

ЯВА XVI.

Хабаревич, Марта.

(Вони гарно одягнені, ідуть до гостий).

Хабаревич. Дивись, дивись, як квартирянт заканихволює!

Марта. Бачу, бачу. Що се таке за сором. (Мало не плаче). Обезславлюйте мій рід, обезславлюйте!

Хабаревич. Поздравляємо. А-а! От тобі і хвершал, от тобі і квартирянт, от тобі і родственник! — То-то ви книжки та ґазети читаєте! Так, так... Прошу розійтись.

Марта. На кухню!

Горленко. (Зупиняє Орисю; тая засоромилась,— побігла в хату).

Хабаревич. (Ідуть під ручку). Страшенно не терплю безправственности!

—— ЗАВІСА. ——

ДІЯ ТРЕТА.

ЯВА І.

Хабаревич і Марта.

(Сидять на ґанку. Здалека десь сьпівають. Вечір).

Хабаревич. І давно пішла?

Марта, Годин з дві...

Хабаревич. На що пустила дївку? І буде що тижня проситись та пропадати...

Марта. Нехай ходить.

Хабаревич. Чого так?

Марта. А того, що коли сидїтеме дома — наїсть богацько, а піде до гостий, — там її нагодують. — Економія на харч.

Хабаревич. Гарна річ, гарна.

Марта. Щоб ти знав.

Хабаревич. Куди-ж повіялась?

Марта. До Параски.

Хабаревич. До якої?

Марта. Здаєть ся служить за горнишну в панів Крутиносових.

Хабаревич. Так, так... Чого ти на мене свої баньки випялила? Не турбуй ся; тепер я не маю до неї нїякого видношеня. Добре бачила? Як собі хочеш, а такого квартирянта треба по боку, хай переїздить, шукає другої кімнати, бо я не можу попускати безправственности.

Марта. А по мойому хай живе.

Хабаревич. Заступай ся, заступай ся, бо він твій родич. Добре; обороняйте, тільки потім побачите. Я вмиваю руки, а ви цяцькайтесь. От я чув, що він

хоче одружити ся з Оришкою. Бреше, готов голову на отризь покласти, бреше.

Марта. Сього не може бути.

Хабаревич. А я тобі кажу, нароблять сорому: так собі будуть жить граждан-сь-ким.

Марта. Ой лишечко! Він же мій рідь обезславить. Оришка хамка, репанка.

Хабаревич. Нічого обеславлювати, бо батько Андрія Горленка мужик, робить колеса в Осняках...

Марта. А хиба ту забув тітку мою Секлиту Івановну? В неї-ж єсть племянник, а він охвицер. Так що рід наш не аби який, а обер-охвицерський.

Хабаревич. (Шуткує). А мій дідь був колись знайомий аж з трома ґенералами.

Марта. Не грузуй з мого роду. Я нічого не кажу про твій рід, я нічого не кажу про твого свекра, я нічого не кажу про те, як жінка його поступила в хористки, я нічого не кажу про твого кума Горбача, якому жінка вибила око—і слід,—я нічого не кажу про твого рідного брата, який злигав ся з кирпатою наймичкою і що місяся платить по суду сім карбованців — і ти не займай мого роду.

Хабаревич. Не займаю, а кажу, що треба погнать з двору Горленка, бо він сплутаєть ся з Оришкою і нам сеє буде неприємно... Тепер я добре зрозумів сього чоловіка. Книжечки, ґазетки читають, квіточки засушують. О! тепер я знаю, на що він зіля збирає.

Марта. А на що?

Хабаревич. На привороти, отво-ро-ти — ось на що! Дівчать поїтиме о тим зілєм, о тими квіточками і конешне, причарує. І я запевне знаю, що і дітий у них зроду не буде, бо єсть у него небезпремінно така трава... Геть з хати, геть з двору, господин хвершал! І тепер десь видно з нею, бо ні того, ні другого нема. Ходім, стара, в хату. Замкнемось.

Марта. Хай на дворі ночує, коли любить пізно гуляти.

Хабаревич. Хай ночує хоч під тином.

Марта. О! Здаєть ся квартирянт?

Хабаревич. Ходім. Постукає, видчиню. Ходім мерщий, бо і того госпидського Гаврила несе сюди лихий. (Пішли).

ЯВА II.

Торленко, Латка.

Латка. Ха, ха! Поховались, позамикались любесенькі.

Горленко. Коли-ж по всяк час лякаєш їх пістолєм.

Латка. Нічому лякати, бо він зіпсований.

Горленко. Скажи мені, на що ти вимантачуєш гроші, коли сам заробляєш силу?

Латка. Не одному сотню зробив я варистих і лежанок, підвалин доволї збудував, доволї гроший перебрав, а на Хабара злий. Старий Карпо підманув мого батька і купив сю хату за 100 карбованців.

Горленко. Так дешево?

Латка. Хиба я тобі не розказував? Слихаї. Років шість тому назад на Петра і Павла, коли мій батько святкував день свого янгола, Хабар підпоїв мого батька і той з пяну продав сю хату за 100 карб., тодї як вона на поганий кінець коштує тисяч. Після смерти батька, я-б тут оселив ся, а то сей катюга-Хабар. От і мщу ся. Не опухне, не змарніє, коли дасть менї на похтміля якого небудь гривеника. Не іти-ж менї проситй у незнайомих? На що-ж тодї і родичами зватись? Е, та я бачу, любенький паничику, ви мене не слухаєте, замислились... А ну-ж погляньте менї в очи. Так, так і єсть... Чи не закохали ся ви часом в кого? А-а! Догадуюсь... Орися... Та за нею бі-

гає цілий куток... І той Юрко ґалянтерейний—підстережу, відячу по перше число — і той чиновник „папашин синаша" Морока і твій хозяїн коло неї півником стрибає. Оришка менї жалїлась, що не дають її спокою, все лїзуть до неї... От пристали, наче чорти до горілого пня...

Горленко. Справжне почутя нікому зроду не переказуєть ся, справжне кохане — се таємниця серця, але-ж я не можу втерпіти, щоб не сказати тобі людинї чесній, щирій, як я закохав ся в чарівну Оришечку! Вір, що вона подобаєть ся менї за свою чисту ідеальну душу. Її погляд, вираз обличя, вираз красивих, замислениих карих очий слїдкують за мною і в день і в ночи. Горе моє, що я не маю сил, не маю сьміливости вимовитись перед нею. Як дитина покірно ходжу за нею і як дитина покірно згодив ся на все, аби тільки вона була моєю. Отце зараз купив її букваря... Захоче—буду вчить грамоти... А на рештї попрошу в неї згодить ся на шлюб.

Латка. (Чуло). Спасибі, Андрієчку, за твою щиристь, честність, спасибі. Я так і думав, чорт би тебе побрав, що так і зробиш. Ех! Коли-б ти знав бридкі погляди трохи не всїх наших майстрів, або сих Морок, Юрків, погляди на дївку, порвав би ти на собі волося. Ваш же погляд чудовий. Ех, чорт би тебе побрав, і погуляю-ж я на весїлї! І-і!... То-то бачу я: засмучений, аж от воно що... і горілкою трошки попахає...

Горленко. Випив, братухо, чарок зотри, щоб розігнав журбу, бо так чогось сумно.

Латка. Не сумуйте. От я: як засумую, той... напю ся.

Горленко. Ну ти навіть не сумуєш, а радієш. Заздро менї, що ти мабуть і горя не знаєш.

Латка. Богато казать. Зазнав я того горя змале-

чку; як зостав ся один, як палець, поміж чужуми людьми. Оцурав ся мене батько і жив я у шевця: лизав не раз чужі тарілки, поки став на ноги. А тепер я сам собі пан; зароблю—пропю, не зароблю—так сиджу. А ви не журіт ся, сюди-туди поверніть ся; побачите Оришку... і все пройде. Ну помогай же Біг на все добре... Мене нема—я зчез... (Відходе). А на весілї, чорт би тебе побрав, і погуляю-ж... Охо, хо, хо!... (Пішов).

Горленко. (Задумав ся; іде до дверий). О! замкнені — і так рано. (Стукає).

ЯВА III.

.Хабаревич.

Хабаревич. В останній раз я вам відчиняю.

Горленко. Хиба-ж тепер пізно?

Хабаревич. Ідіть собі в хату і не розсуждайте.

Горленко. (Хотів щось сказати, але пішов в хату).

Хабаревич. Не видно бісової дївки... (Озираєть ся). І жінка не спить... (Позіває). Охо, хо! Гріхи наші тяжкі! Іде в хату, замикає.)

ЯВА IV.

Орися.

Орися. (Біжить до ослончика. Сїдає з несили. Вона втомлена, ледве дише). Ой, ой! Втїкла від сорому, від наруги! Наче з клїтки вилетїла я з тієї Парасчиної кухнї... Нареготались, наглузувались з мене, що я і мужичка—шмаровозка, що я і зьвірюка, бо не вмію висловлять ся по їхньому, що і черевички у мене як постоли і руки в мене, як підошви... Які гидкі люди. Ще мало не побили мене. А за що? За те, що якийсь лобуряка хтів поцїлувать мене, а я стусонула

його. Спасибі таки Юркови—оборонив мене. Він один хороший поміж ними такий увічливий... Ні, хай йому враг... Зроду не піду я туди!

ЯВА V.

Юрко.

Юрко. (він трошки пяний; з фляшкою; з зразками). О! А ви тут! Добре зробили, що втїкли від сих харцизів... Всї сї паничі, які бувають у Параски, не варті вони доброго слова і дївчата—мерзота одна. Глузували через те, що ти найкраща за всїх: взяли завидки...

Орися. Нога моя не переступить Парасчиного порога...

Юрко. І не ходи: Параска погана людина, не щира.

Орися. Чого-ж ви завжди вкупі з нею?

Юрко. Де там. То вона слїдкує за мною, а я її не люблю. Вона моя знайома і тільки. Хиба-ж я тебе прірівняю до неї. Ти-ж красуня і менї до вподоби. Не віриш? Повір. От як я тебе щиро люблю! Обіщав ся —і приніс зразків (показує). Я знаю, що не хочеш справляти городської одежи, але-ж повір менї, що, коли ти попала в город, то треба привчитись до всього городського. До роботи нехай в тебе буде се убранє, а в праздник повинно бути городське... А як воно тобі буде личить! Ех! Не полиняєш, а навпаки покращаєш. Всї горнишні і сама Параска луснуть від досади, що така красуня... Тодї я, хлопець, як сама знаєш, делїкатний, можу сватать тебе, як делїкатну городську баришню.

Орися. Ой, щось воно не так. Підурюєте ви мене.

Юрко. Я? Мало-ж ви мене знаєте. Ну, вибирайте-ж собі материї, яка вам подобаєть ся. (Весь час палить сїрнички).

Орися. О ся. Так аж горить... а от ся наче от-от розцьвів бузочок і листочки такі точнісенько.

Юрко. Ето-сірень; а се мадеполам—22 і пів коп. на цілий штуці 10 процент скидки... Яка вам до вподоби? Я цілий кусок принесу: менї наплювать.

Орися. Як се так даремно?

Юрко. Конешне.

Орися. Нї, я даром нехочу.

Юрко. А як же?

Орися. Я куплю за свої.

Юрко. Довго прийдеть ся зароблять грошиӣ, бо кусок сірені коштує 25 карбованців.

Орися. Ой лишечко!

Юрко. А ви-ж думали. Завтра принесу подарую.

Орися. Менї якось ніяково... Не треба паничику... Нї, нї не треба... Се такий подарунок... Не хочу, не хочу... А і цікаво з другого боку... Гарнесенький такий колїр бузочку... все цвіте все цвіте... А вам же за се нічого не буде?

Юрко. За що?

Орися. За те, що визьмете для мене?

Юрко. Визьму тай заплачу... (Жди як раз же). Заплачу, ей Богу, заплачу, тільки з тією умовою, щоб ви мене полюбили, не цурались. (Виймає фляшку, пє).

Орися. Що се ви пєте?

Юрко. Се я приніс для себе. Легеньке винце, не хочете? Прямо так як бальзам... так гарно на серци... так і розливаєть ся по всьому тїлу... Випийте... воно солодке... дамське...

Орися. Спасибі. Я нічого зроду не пила. А може воно міцне?

Юрко. Боронь Боже. Хиба-ж би я частував вас міцним? Не така я людина... (Пє). А-а! Яке смашне, яке солоденьке... Випий же, ковтніть!

Орися. Помочу трошки язика. Попробую трошечки... (Пє). Ой, ой, яке-ж пекуче!

Юрко. Насилу таки наважилась... Ну що, яке?

Орися. Пекуче. Спасибі-ж вам. Прошавайте, піду в хату, бо вже не рано.

Юрко. (Держить її). Куди, куди? Сьогодні я тебе не пущу... ми підемо ще в гай.

Орися. Що се ви вигадуєте... тепер же пізно... не піду я зроду нікуди.

Юрко. О, мій бархать! (Хоче поцілувати).

Орися. Ну, ну, рукам волї не давайте.

Юрко. Коли ти мене не полюбиш, я не знаю, що з собою зроблю! Я... я з мосту кину ся, або застрілю са, або сірників ковтну!... Ходім зараз в гай... там тепер так гарно... Завтра принесу сиренї...

Орися. Паничику, паничику, нехай другим разом... вранції, в неділю... пустіть мене...

Юрко. (Тягне її силою).

Орися. Пустїть, пустїть, бо кричатиму.

ЯВА VI.

Параска.

Параска. Так я і знала.

Юрко. От тобі і маєш!

Параска. Так ось де ти, собако; так ось куди тебе занесло? Ну вертай же менї зараз мої гроши, харцизяко, скидай менї зараз піджак, який я тобі за свої справила. Скидай, бо кричатиму на всю Гончарівку.

Юрко. Оттак попав ся!

Параска. А тобі, мужванка, поганка, покажу як одбивать моїх женихів.

Юрко. (Парасції). Представ, моя голубочко: сама вяне до мене, як репях той.

Параска. Гроший твоїх не віддам, репанка-чортова!

Орися. За що-ж ти менї не віддаси моїх двох карбованцїв, які я заробила; цїлий місяць працювала, спини не розгинаючи.

Параска. Не дам і годї. А ти іди за мною! Ач? Я його, як доброго, вдягаю, плачу за него довги, піджак йому справила, а він тут коло сієї мугирячки... Ну, іди за мною!

Юрко. (Покірно бере її під руку).

Параска. (Ідучи). Мерзавка!

Юрко Шаитрапа!

Орися. (Одна.) Господи! За що Ти гнїваєш ся на мене, за яку провину караєш мене? Цїлий місяць заробляла я ту копійку, позичила її як добрій, думала допомогти, а вона вилаяла і не віддала? Хай же тобі на подзвіння мій крівавий заробиток! Думала, що Юрко мене одну любить, бо заступав ся за мене, наче щиро поводив ся, аж і тут брехня, хотїв підмануть, любить другу. Куди се я попала ся? Чи думала-ж я, що тут в городї надо мною будуть так знущати ся? (Іде в хату). О! Замкнено! Що-ж його робить?

ЯВА VII.

Морока.

Морока. (Підкрадаєть ся до Орисї. Піймав її).

Орися. Ой Боже-ж мій! Пустїть мене благаю вас.

Морока. Кирпочка моя! Чого ти тїкаєш, хиба я кусаюсь?

Орися. Чого вам треба, чого вязнете? Сказано раз—не буде дїла; той не буде. Шукайте собі панночки. Може знайдеть ся така дурна.

Морока. „Панночки, панночки".

Орися. Не давіть моєї руки, бо кричатиму...

Морока. Мій папаша дає менї зараз що місяця 20 карб., а от коли є видержу іспить на перший чин, то мій папаша даватиме 50 карбованців.

Орися. А менї що до того. Ідіть собі, не лїзьте.

Морока. А яка бо ти недогадлива—вдвох проживать все будемо. Розумієш?

Орися. Як же не розуміть? Розумі?, як Божий день. Се ви мене купить хочете? І не сором же отце вам. Як цяцькою якою ви хочете побавитись, а потім кинути. Се-ж так зрозуміло. Не тому мене батько вчив.

Морока. На тобі зараз гроший.

Орися. Подавись ти ними. Пустїть мене!

Морока. Не пущу.

Орися. Благаю вас, пустїть.

Морока. Не пущу. Ходїм до нас.

Орися. А коли так, то на ось тобі... (Нагиляєть ся, бере жменю піску і кидає межи очи).

Морока. (Протирає очи.) Чисто очи засипала. Тривай же, протру очи, я тебе зараз впіймаю, не втечеш. ....

Орися. (Кинулась до дверий), Замкнені; (Одбігає до баркана). Люди добрі! Ратуйте! Оборонїть мене хто небудь! Знущаєть ся. катують мене. Захисти мене, жива душа!

Морока. Не втечеш; ось лїве око протру.

ЯВА VIII.

Латка.

Латка. (Став на фіртцї). Нікуди ти від мене не втечеш.

Орися. Гаврилечку, голубчику, оборони мене від сього сибірного....

Латка. (Спокійно). Геть мені зараз!

Морока. А ти хто такий?

Латка. Чого ти лізеш до нашив дівчат?

Морока. Вона не твоя!

Латка. Та і не твоя. (Спокійно виймає пістоль). Тікай, поки ще живий.

Морока. (Впав на коліна). Ой Боже-ж мій! Не стріляйте: я ще-ж жить хочу... у мене служба, невіста з приданним... на тобі карбованця...

Латка. (Бере його гидливо за комір). Я тобі дам такого карбованця. Геть!

Морока. Ой! Ти мене бий, ти мене вдар. візьми карбованьця, а сорочки крохмальної не мни...

Латка. (Пустив його). Тікай, щеня!

Морока. Покинь пістоль.

Латка. Тікай і сюди не завертай.

Морока. Тільки не стріляй. (Оглядаючись, тікає).

Латка. Тривай, я тебе ще добре налякаю. Отам держіть злодія! Онде побіг попереду. Держіть його! От-та-та!... (Пійшов).

З В А IX.

Хабаревич.

Хабаревич. Що се тут за галас?

Орися. (Плаче).

Хабаревич. А-а! Се ти, моя перепілочко. Тсс... мовчи... тихенько... іди зараз в садочок. (Пригортає її). Тихше, тсс...

Орися. Ідіть до своєї жінки!

Хабаревич. Тихше бо, тсс... ходім мерщій.

(З хати голос Марти): „Карпо! хто бо там на вулиці репетував?"

Хабаревич. Зараз іду. От ще уїдлива жінка. Не

іди-ж зараз в хату, бо жінка авахвиста прочитає що спізнила ся. (Пійшов).

Орися. І хозяїн знущаєть ся і жінка хоче прогнать як погану собаку! До дому, до дому, до любого хресного! Без хліба буду пухти там, але-ж знатиму, що ніхто не буде мучить моеї душі! От які наші заробітки!

ЯВА X.

Горленко.

Горленко. (З букварем). От добре, що побачив тебе. Оришечко! Купив ось я тобі букварчика, візьми його і, коли у тебе охота вчитись грамоти, я тебе вивчу. (Дає її букваря).

Орися. (Вириває з рук букваря, кидає його; з запалом). Геть від мене, одійдіть! Годі глузувать надо мною? Чи вам всім бажанно знущатись над бідною сиротою? Чого ви хочете від мене? Чого всї ви лїзете до мене? Думаєте, що дурна, проста нічого не розумію, що коли з села, мужичка, так вам всім і потуратиму? Так ні-ж, ні! Ви держите в одній руцї букварчика, а в другій каменюку гостру, якою хочете вбить мене! Не діждете, не діждете! (Пішла; з ґанку). Не доведеть ся, не доведеть ся! (Пішла).

Горленко. (Стоїть засмучений, здивований).

— ЗАВІСА —

ДІЯ ЧЕТВЕРТА.

ЯВА 1.

Грабиха, Орися (з кошиком).

Грабиха. Переходь, кажу, послухай мене.

Орися. І слухать не хочу.

Грабиха. Жалкуватимеш.

Орися. Ніколи не жалкуватиму.

Грабиха. Переходь, не будь така уперта. Як пані тая, ні роботи, ні клопоту, все до твоїх послуг... І гроший буде сила, і одягнеш ся як панночка, і...

Орися. І нічого мені не треба, опухну краще з голоду, ніж продам себе.

Грабиха. І чого бо ти така уперта? Подумай. — (Витирає голову червоною хусткою).

Орися. Не хочу я про се думати. І не сором отсе вам, тітко, підмовлять мене на лихе? Я думала, що ви любите мене, аж і ви бажаєте моєї згуби. Всі, всі до одного бажаєте сього. Так ні-ж! Ні яка принада мене не відманить! Не довго будете знущать ся на до мною, бо настане бажанний час і кину я се пекло! Бувайте здорові, тітко! Бажання ваші—багно; хай там купають ся другі, а я не буду. (Пішла на вулицю).

Грабиха. (Одна). Уперта дівчина: тікає вже. — Пропала-ж моя справа з нею, пропали і гроші. Думала, що зароблю десятку, аж поживилась як Хома на вовни... Чим би її приневолити, повернуть діло так, як мені бажаєть ся? Постій же коли так! Я з тебе зроблю шовкову, покірливу. Стара зараз спить в сінцях, а старий на городі. Піду в хату, пориюсь в

комоді, що небудь вкраду, тай піду собі нишечком, а тим часом прокинуть ся старі, схоплють ся і на тебе-ж, поганку—репанку, паде підозріння—от тоді ти моя. Потягають по судах, потрусять, проженуть з місця, ні одна собака не прийме, оттоді до мене прийдеш, мені вклониш ся. Тоді ти моя... все з тобою зроблю... (Скрадаєть ся в хату).

ЯВА II.

Горленко.

Горленко. (Іде до дому). І досі не можу заспокоїть ся після того, як кинула вона мені букваря. Ні, мабудь, такий я вродив ся. Чи вона не зрозуміла мого щирого, справжнього кохання, чи, може, я бридкий для неї. Чи, може, думає, що погратись тільки хочу. Яка-ж каменюка в руці моїй, який поганий вчинок готую я для неї? Не думай же так про мене, моя кохана, моя чарівнице. Сьогодня до неї моя промова і, коли не згодить ся бути моєю жінкою, моїм товаришем, моїм порадником, пропало тоді все для мене на сьвіті! Важко на серці! Де-ж ти, озови ся? Прийди до мене, моя мрію? (Іде в хату і зустрічаєть ся з Грабихою).

ЯВА III.

Грабиха.

Грабиха. (Вона стурбовано вискочила з хати). Добридень!

Горленко. Добридень! (Пішов).

Грабиха. Ху-ху! Так злякав мене отсей ідол. Тільки що хотіла сховать каблучку, аж тут він. Руки затремтіли, наче від пропасниці... і каблучка моя випала з рук і закотилась під комоду... Не витанцювалось!

ЯВА IV.

Орися (вертаєть ся з кошиком).

Грабиха. Ну що-ж, красуню? Так таки і не підеш до Мороки.

Орися. (Рішучо). Так таки і не піду.

Грабиха. Се твоє останне слово?

Орися. Останне.

Грабиха. Тобі місце в раї, уперта хохлушко! У-у! Репанка! (Пішла).

Орися. (Одна). Штовхайте, штовхайте, бийте, знущайтесь, поки я тут у вас в городї, бідолашна. Та не довго, не довго... Скоро, скоро полечу я до дому, до любого хресного. (Радісно маріє). І-і згадую як во снї своє село. Он-де маріє невилика хатинка мого хресного... вся в тополях... он-де знайомі дївчатка-щебетушки тихеньку пісню затягли.... Аж серце щемить,—так поважно лєть ся вона. — (Сьпіває):

„Ой кохав тебе,
Потїшав тебе,
Та як мати дитятко,
А тепер мене ти покинула,
Як на мори утятко"...

ЯВА V.

Марта (трохи згодом **Хабаревич**).

Марта. Чого се ти тут розквокталась? Іди перемивай моркву! Сьпіви, сьпіви! Та ще і мужицькі! Останними часами я тебе не пізнаю, а все через те, що з хлопцями гасаєш, козу водиш. От і зараз: як ти почистила менї моркву? За що гроші плачу, на що держу, дармоідко? За те, що пісеньки сьпіваєте?

Хабаревич (З саду); з подушкою, з поганеньким рядном з котом, або мопсиком). За твоїми, жіночко,

пісеньками і я прокинув ся. (Позїхає). Ху-у! Та і добре, що ранїш прокинув ся, бо сьогоднї-ж треба не пропустить случаю зайти до свахи піднимать янгола. А добра людина і добра мода, жінко. Учора була іменинниця Ольга Макаровна, а сьогоднї знов янгола будемо піднїмать на небеса... і знов хлапнемо, похиляємо жулїка і в стукалочку по злоту обязательну пограємо...

Марта. Хороша вона і богата; поглянь, які були вчора страви: і морожене і бламанже і пирожне, і вертута. Сказано: богатому чорт і дїтий колише. А чим була ранїйш: міщанка тай годї; і батько і мати торгували картофлею, редькою, капустою, огірками, а от що значить одружилась... Якого бо він має тепер чина? Партикулярного, чи що?

Хабаревич. Не партикулярного, а титулярно-го совітника; дослужить ся і до надворного совітника... За покореніє Кавказа — от як і я — має медаль.

Марта. Одягну-ж плюшову мантилію, бо ти загримітив, в якій була дяконуха? Ач! так менї зробилось заздро, що я, чиновниця і не одягла найкращої палиринки, — не повіриш. Весь вечір не проговорила зо мною нї одного слова: все так і пишаєть ся, все так і пишаєть ся, пику задрала: надїла сама палиринку з котячою бахромою і куражить ся. Нїчого. Зібю твою пиху: одягну сьогоднї плюшову мантилію, кружевну наколку, то сама перша підійдеш до мене і забалакаєш.

...Хабаревич. Одягай, одягай що єсть у тебе найкращого—такий дом, такі люди і я добре почищу свого сюртука...

Марта. Не одягав би ти свого чиновничого, бо локтї попротерані і блищать.

Хабаревич. Тим більш почоту, тим більше шани, коли бачуть на тобі старий, заслужений сюртук. Та

ти сього не розумієш, куди тобі! (Іде в хату).

Марта (до Орисї). Ну, чого-ж стоїш, не знаєш діла! Іди перечисть моркву, та варисту затоплюй.

Орися. Не хочу я топить вашої варистої.

Марта. (Здивовано). З якої речи? ?

Орися. Розчитайте мене, дайте бумагу і піду я звідси до дому, в село.

Марта. Ну ми з тобою у вечері поговоримо,. — Ти-ж наймала ся на рік. Варисту топи!

Орися. Протоплю і розчитайте мене!

ЯВА VI.

Хабаревич.

Хабаревич. Хто се у нас в комоді рив ся? Чисто все перекидано верх ногами.

Марта. Ой лишечко! (Побігла в хату).

Хабаревич. Ти зараз куди ходила?

Орися. За крупами до Соломона,— ось вони.

Хабаревич. Нікого не було?

Орися. Була тїтка Лизавета. Хазяїне, розчитайте мене, піду я до дому, занудилась я...

Хабаревич. Чого се тебе туди тягне?

Орися. Обридло тут.

Хабаревич. А ти не тїкай від нас, живи у нас, моя ти чечотушко!

ЯВА VII.

Марта.

Марта. (Голосить). Що його в сьвіти Божому робить? Ой, Боже-ж мій! Птось вкрав золоту, весільну каблучку! Ой пропала-ж я, пропала! Оришко, подавай зараз, бо в полїцію піду, все одно знайдуть. Се ти вкрала, ніхто другий. То-то ти просилась в

село. Чуєш, Карпо, вона отсе зараз просила рощиту. Подавай каблучку!

Хабаревич. Подавай мені! Ач яка! Зібралась до дому в село і каблучку потягла. Добре діло! (Кричить). Подавай!

Орися. Бога ви біїте ся. Я не брала і не бачила вашої. : . .

Марта. Брешеш, бо се свій потягнув. . .

Хабаревич. Чужий зроду не візьме!. . .

Орися. Не доторкалась я зроду до чужого і, побий мене сила Божа, коли я що коли взяла, або вкрала. Мене-ж і дома в хаті весь час не було.

Хабаревич. А то, може, і справді не вона.

Марта. „Може не вона". Холера-б тебе скрутила. Заступай ся, заступай ся, волоцюго!

Хабаревич. Прошу не лаять ся! (Кричить). Подавай каблучку! Ах ти-ж, паскудо, злодійко! Убю!

Орися. Що хочете робіть зо мною: бийте мене, катуйте, а я не брала у вас нічого. Хай мені руки всохнить. Підметала я при вас хату і нічого не брала.

Марта. А каблучка-ж гарна! Я надїну, сусїди тільки лупають очима. Вчора своїми власними очима бачила, а тепер нема! Подавай!

Хабаревич. Піду зараз в участок, одягну свою медаль, а ти не пускай її в хату, а то ще підкине. . . Потруси її пошукай там в її одежи. . . (Пішов і хутко вертаєть ся в сертуцї з медаллю; в руках ціпок і шапка дворянська).

ЯВА VIII.

Сусїд (з за тину).

Орися. (Плаче). Не брала я. Ідіть, ради Бога, шукайте, трусіть мене, роздягайте мене, а тільки не брала я.

Марта. Ну, ну базікай. Весільна каблучка, золота каблучка!

Сусід. Сї деревенські наймички, яку не візьми, як тільки влїзе в город, то перше дїло починає красти панське добро. Ач яка чорноока! Ви її, хазяюшко, канчуком добре, за коси потягайте — зараз віддасть, панькатись з такими швайками нічого. Карпо Іванович хай ідуть в участок, а ми гуртом одполосуємо. Наше дїло сусїдське—допомагать сусїдови.

Марта. Так ти і тепер не віддаси почеськи?

Орися. Нїчого я не брала у вас, нїчого і не віддам.

Сусїд. Така вона, що віддасть. Не на те іде: се злодїйй 5 проби, знає на що заздритись... От я піду пообідаю, а потім принесу березової каші; повірте менї — віддасть, як одполосуємо. (Пішов).

Я В А IX.

Горленко.

Горленко. (Вийшов трохи ранїйш) Кого одполосуєте?

Хабаревич. От вам: ваша коханка, от вам ваша цяця, яку ви хвалите—злодїйка.

Марта. Весільну мою каблучку вкрала. Подавай, бо розтерхаю. (Хоче вдарити).

Хабаревич. Не займай, бо тепер такі часи.

Горленко. Що я чую? Не може бути, щоб ся чесна дївчинка поквапилась на чуже. Ви-б краще пошукали, може, вона закотилась куди?

Хабаревич. Я вас попрошу не мішать ся, а коли ви обороняєте її, —беріть і цяцькайтесь.

Горленко. (Підходить до Хабаревича). Упевняю вас, що вона не візьме зроду.

Хабаревич. То се по вашому виходить, — стань те поодаль від мене — що се я вкрав?

Марта. Або я?

Горленко. Я сього не кажу, тільки, може, хто другий, може ви помиляєтесь?

Хабаревич. Прошу не лїзьте в наши хазяйськи справи. На мій поглядь, той хто злодїя обороняє, той і сам... (Затулив рота).

Горленко. Ви--ж досї запевне не знаєте, не доказали, що їменно вона вкрала. Се ваше підозріння і тільки...

Орися. (Плаче). Божу ся, заприсягаюсь всїм, що зроду-віку нїчого нї у кого не брала.

Хабаревич. Зараз виявить ся!

Марта. Потрусимо!

Хабаревич. І попрошу вашу милость очистить нашу квартиру, бо ви менї не до вподоби.

Горленко. Я давно хотїв переїздить. І я хочу мати спокій.

Хабаревич. Вибирайтесь і заспокойте. (Кричить). Подавай зараз по-чеськи каблучку!

Марта. Перетрушу все. Роздягай ся менї!... Пусти, пусти мене, я її очи повидираю.

Хабаревич. Не займай: тепер такі часи. Піду я в полїцію, а ти іди в хату та гарненько передивись все чисто, бо вона і ще що небудь злимонила.

Марта. А і справдї!

Горленко. Ходїтите вдвох. Я докажу, я не дозволю знущатись, я певен, що вона чесна. (Пішов з Мартою в хату).

Хабаревич. Бачиш: одяг медаль, щоб на мене більш звертали увагу ідїло швидко повернули... бачиш?....

Орися. (Плаче).

Хабаревич. Знай, Оришко, що тобі буде погано.

Орися. (Падає на колїна). Дядечку, будь ласка, не занапащайте мене, не ідїть скаржитись, не сором-

те, бо я, побий мене сила Божа, не брала вашої каблучки.

Хабаревич. Не брала? А хто-ж взяв?

Орися. Божу ся вам всім сьвятим, заприсягаюсь, що не брала. Не ідіть, не паскудьте мене! Я на все згодна: робитиму у вас за хліб, за воду скільки завгодно, тільки не соромте мене.

Хабаревич. (Присьпівує щось). Слухай, серденько, добре... я не піду...

Орися. (Цілує його руку). Спосибі вам дядечку, дай вам Господь здоровля, дякую вам...

Хабаревич. Постій же, постій... (Присьпівує). Тільки ти за се повинна мене полюбить; сьогодні в вечері виходь під каштана... Добре?

Орися. (Встала). Ні, сього вже не буде!— Ідіть, ідіть, опльовуйте мене, скаржітесь, а знущать ся не дозволю. Ідіть! Чого-ж ви стоїте? Швидче ідіть!

Хабаревич. Твоє діло. (Пішов).

Орися. (Падає з несили на ослін). Чи довго-ж будуть пекти мене отут, на сій горячій сковороді?— Ну чого-ж не трусите?

ЯВА X.

Морока.

Морока. (Озираєть ся). Послухай, Орисю? То ти підеш до мене? Мовчиш, нічого не кажеш? Папінька зараз поїхали... нікого нема—я сам хазяїн. Я і гроший приніс...

Орися. Подавись ти своїми грошима, сатано! Іди, іди, щоб тобі заслїпило!

Морока. То се ти так мене, першого, так сказать, кавалера, вітаєш? Ну пожду-ж: се тобі даремно не менеть ся.

Орися. Що ти менї зробиш, слинявий?

Морока. То ти мене ще оскорблять? Добре. Я те-

бе в Сибір.

Орися. Іди собі до дому божевільний. Бачу, що у тебе клепок нема, не всї дома...

Морока. Добре, добре... Я не дозволю знущатьcя над канцелярським чиновником. чПішов).

Орися. Іди, іди, щоб ти не знав дороги і очи мої не бачили тебе! (Павза). Хазяйко! Ідїть же швидче, трусїть мене! Чи скоро-ж буде кінець моїм мукам?

ЯВА XI.

Горленко і Марта.

(з каблучкою і червоною хусткою).

Горленко. (В брилї). Бачите, бачите... Казав я, — так і вийшло. Каблучка знайшлась. Орисю, радість моя! Тепер кімнату і край! (Митю побіг на вулицю).

Марта. У нас була сьогоднї Грабиха?

Орися. Була.

Марта. Чом же ти менї не сказала? От так диво! Каблучка ось знайшлась аж під комодом.

Марта. Та мало того: в комодї ось опинилась хустка Лизавети Грабихи. Се вона значить рилась там і забула свою хустку. ;

Орися. Каблучка знайшлась! О щоб вона вам!.. Яка-ж несподївана радість! Ви тепер упевнились, що не брала я нїчого...

Марта. Нї, Оришечко, вибачай, гріх був. Іди-ж, дитинко, топи варисту.

Орися. Нї, спасибі вам. Тепер я чиста душею перед вами. Нї однієї зайвої хвилиночки не держіть мене тут, а пустіть до дому, полечу я в рідне село. Прийшла сюди на заробиток, робила не покладаючи рук, як віл той сїрий, круторогий, а мене мало злодієм не зробили, знущались над моєю сїрою сорочкою... Нї хвилиночки не буду я тут.

Марта. Чого бо ти тїкаєш? Ми тепер інакше бу-

демо відносить ся. Живи у нас.

Орися. Щиро дякую. Давайте мені мою бумагу.

Марта. Поспієш. Ти-ж наймала ся на рік, а тепер кидаєш нас без наймички. От пришукай на своє місце наймичку, тоді я і поспорта і гроші віддам.

Орися. Не треба мені ваших грошей, а пустіть мене, бо все одно втечу.

Марта. Ну коли цураєш ся грошей—іди, ніхто тебе не держить. (Достає з кишені бумагу, дає Орисї).

Орися. (Радісно). Насилу таки діждалась я просьвітлої годинки! Як тяжкі кайдани зпали з моїх рук! Як пташка полечу я з цїїеї сумної клїтки! (Побігла в хату).

Марта. (Одна; павза). Отак нї за що, нї про що бідну дївку обрехали. А все тая Лизавета. Ну, не потикай ся-ж до мене, несусьвітна! То все дїло твоїх рук. Не даром тебе трусили, не даром ти все лазиш до нас тоді, як нас нема дома. (Іде в хату).

ЯВА 12.

Хабаревич.

Хабаревич. (З вулиці). Ху-у! Жарота! Тільки даремно пройшовсь :не прихватив поспорта тієї... Така-ж досада! Марто! Винеси менї поспорта тієї паскудної. Ну чого-ж не ідеш? Ага, чула? Нечай умер.

Марта. Невже?

Хабаревич. Єй Богу. Одним хабарником поменьшало. А у Зайки прибавленіє семейства, та ще й двойнята... Старательний чоловік!

ЯВА 13.

Орися.

Орися. (З клунком; вона одягнена в дорогу). — Прощайте-ж та лихом не поминайте!

Хабаревич. Кудиж ти її анахтему пускаєш?

Марта. Хай іде.

Хабаревич. Як так?

Марта. Бо каблучка знайшлась.

Хабаревич. Де? Як? Кажи?...

Марта. Закотилась під комоду.

Хабаревич. Значить не встигла добре прикармить. На замок її!

Марта. От ти краще не кричи, а слухай... Під комодом знайшла я каблучку, а в комоді, де саме рило ся, знайшла хустку Лизавети. Значить ні хто другий рив ся, як Лизавета.

Хабаревич. Так, так... добре діло... Такі то ваші родственники. Гарні, гарні...

Марта. То вона не красти хотїла, а так собі....

Хабаревич. Так ти, Оришечко, не крала?

Орися. Нї

Хабаревич. Куди-ж се ти налагодила ся, зоставай ся. Ти-ж знаєш: ми до тебе так гарно відносились... кушеточка... живи у нас.

Орися. Зроду не зостану ся. Чого зоставатись? Чого? Знущать ся надо мною, сьміять ся надо мною? Буду краще пухнути з голоду в селї, ніж тут бідкатись, робити до крівавого поту і утирати що дня гіркі сльози! Е-х! Прощайте лихом не поминайте! — (Радіє; хутко іде на вулицю).

ЯВА 14.

Хабаревич і Марта.

Хабаревич. (Павза). А добра була дівчинка. Менї вже і жаль її...

Марта. Поштива така.

Хабаревич. Гарнесенька. Ну чого ти витрищила очи? Пішла-ж, нема. А я все-ж таки не пустив би.

Марта. А я пустила.

Хабаревич. А я не пустив би. Дослужи до году,

на своє місце наймичку постанови.

Марта. Вона-ж гроший відцуралась.

Хабаревич. Ну се, положим, річ гарна. Цурає ся гроший — іди... (Павза). А у тебе кодлечко слава Богу, Господь надїлив. Нехай тільки носа покаже, я з нею розправлюсь.

Марта. Се ти знов піднять веремію... Не чіпай мого роду, бо доведеш мене до того, що візьму качалку і побю привселюдно.

Хабаревич. Не маєш права битись, а коли охота, то геть менї з мого добра, геть з моєї хати!

Марта. Ламай хату, бо вона на моїй земли! Щоб вона тобі згорила!

Хабаревич. Хай горить! Я страховку получу! А рід твій арештанський!

Марта. Ой Боже-ж мій! Серце моє, серце моє обриваєть ся!

Хабаревич. Не обірветь ся: вже 45 років обриваєть ся воно, та все телепаєть ся! ((Пішов в хату).

Марта. Унесло з моїм очий. Чи єсть на сьвітї така нещасна душа, як отсе я? І хто тільки заміж виходить за оттаких бурбонів, сама бідолашна людина. Коли-б було в моїй волї, заборонила я-б зовсїм виходити заміж!

ЯВА 15.

Горленко.

Горленко. Упевнились, Марто Василевно, що Орися не може взяти нїчого.

Марта. Упевнилась, бодай не згадувать.

Горленко. Я знав, що вона чесна, не візьме зроду чужого. Ну, шановна хазяюшко, розпрощаємось з вами. Знайшов я собі кімнатку, содочок гарний біля неї. Хазяїн дорікав мене, що я хочу занапастить вік Орисї, боялись ви, що осоромню рід ваш, то знайте,

що зараз буду просить її, щоб згодилась бути жінкою моєю. Вона гарна, чесна і чарівна. Я знав, що ся зіронька ясна не маже доторкнутись до чужого.

Марта. Тільки ясна ваша зіронька погасла вже.

Горленко. Як так?

Марта. Її вже нема.

Горленко. Де-ж вона?

Марта. Попленталась в рідну оселю.

Горленко. Невже.

Марта. Божить ся не буду.

Горленко. Де-ж ти, моя мрія? Де? Куди ти зчезла? Яким шляхом тебе понесло? Я її зараз дожену, зупиню, з під землї достану, жив не буду, а знайду!

ЯВА 16.

Латка (докірливо).

Латка. Ей, ти, що-ж ти робиш? Отсе так покохав ти дївку? Добре кохане? Він тут, а вона до дому пішла. Кинув її?

Марта. (Як тільки побачила Латку, побігла в хату і заперлась).

Горленко. Нї братику, не кидав я її! Я зараз дожену, знайду її. Братику, яким вона шляхом пішла? (Біжить). Орисю! Щастє моє, моя чарівна мрія! — Прийди до мене! (Пійшов).

Латка. (Стежить його очима.) Щасть вам Боже! Оттак, оттак, а потім звертайте трохи лїворуч, до млина... Еге, еге... Так, так... (Став на ослончик). А потім навпростець...

(З хати тим часом чути, як перекидають дзиглики і голоси старих): „Ламай хату, хай вона тобі згорить". „А як страховку получу". „Ой я нещасна!"

Латка. Ой ой! Баталїя. (Скочив з ослончика).— Ей, ей!... (Виймає пістоль, іде до хати). Проснїть ся!

—— ЗАВІСА. ——

ТЕАТРАЛЬНІ ТВОРИ.

Американець, веселий образ в 3 діях	15	цнт.
Американський шляхтич образець в 3 діях	30	„
Блудний син, образ в 4 діях	25	„
Бондарівна, драма в 4 діях, а 5 відсловах	20	„
Бурлака, драма в 5 діях,	35	„
Верховинці, драма в 3. діях,	30	„
Вихованець, комедия в 3 діях	25	„
В неволі темноти, комедия в 3 діях	25	„
Дай серцю волю, заведе в неволю, драма в 5 діях	40	„
Душогубка, драма в 4 діях	30	„
Жидівка вихрестка, драма в 5 діях	50	„
За Неманъ іду, оперета в 4. діях,	20	„
Запорожський клад, комедийо-опера в 3 діях,	20	„
Зоря нового житя, комедия в 4 діях	30	„
Капраль Тимко, мельодрама в 5 діях	20	„
Мазепа, драма в 5. діях,	35	„
Маніґрула, комедия в 1 дії	15	„
Мати наймичка, драма в 4 діях	25	„
Мужики аристократи народний образ в 2 діях	15	„
Не відпуст до Києва, комедия в 3 діях	30	„
Наймичка, драма в 5 діях	35	„
Наталка Полтавка, комедийо-опера в 2 діях	20	„
На тихі води, на ясні зори, спен. образок в 4 діях	25	„
Недолюдки бувальщина в 3 діях,	30	„
Не кляни, образ в 1 дії	10	„
Орися, малюнки з міщанського житя в 4 діях	35	„
Панна Штукарка, комедия в 3 діях	30	„
Пігіряни, мельодрама в 3 діях	50	„
Пімста Жидівки, драма в 5 діях,	40	„
Пімста за кривду, драма в 5 діях,	35	„
По ревізиї, етюд в 1 дії	20	„
Прометей драматичний уривок.	15	„
Простак, комедия в 1 дії	20	„
Сватання на вечерницях, жарт в 1. дії,	10	„
Соколики, комедия в 4 діях	35	„
Страйк сценічний образ в 3 діях	20	„
Сьвідки, комедия в 1. дії,	15	„
Терновий вінок, або жертви царизму драма в 4 діях	50	„
Украдене щастє, драма в 5 діях	25	„
Хмара, драма в 4 діях	50	„
Хто винен, драма в 3 діях	15	„
Царицині черевички, комедия в 5. діях	25	„

Всі замовлення посилайте на адресу:

UKRAINSKA KNYHARNIA
im. T. Shewchenka
168 East 4th Street, New York, N. Y

UNIVERSITY OF TORONTO
VELUT ARBOR ÆVO